

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Klára Gregorová

Proces dezintegrace Libye a jeho souvislosti

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Proces dezintegrace Libye a jeho souvislosti vypracovala samostatně a výhradně s použitím literatury uvedené v seznamu literatury této práce.

V Olomouci dne 27. 3. 2017

Podpis.....

Poděkování

Mé poděkování patří panu Mgr. Davidu Hamplovi, Ph.D. za odborné vedení, za pomoc a cenné rady a připomínky při zpracování této bakalářské práce.

Obsah

ÚVOD.....	5
1 Teoretické aspekty práce	6
1.1 Stát.....	6
1.2 Kvazistát	7
1.3 Zhroucený stát	7
1.4 Dezintegrace	8
2 Politicko-geografická charakteristika	11
2.1 Geografie	11
2.1.1 Tripolsko.....	12
2.1.2 Fezzán.....	12
2.1.3 Kyrenaika	12
2.2 Obyvatelstvo.....	13
2.3 Náboženství	15
2.4 Politický systém.....	16
2.5 Hospodářství a nerostné bohatství.....	17
3 Politický vývoj Libye ve 2. pol. 20. stol.....	18
3.1 Rané dějiny Libye.....	18
3.2 Libye italskou kolonií.....	19
3.2.1 Tripolská válka (1911 – 1912)	19
3.2.2 Protiitalský odboj.....	20
3.2.3 Vliv 1. světové války	20
3.2.4 Nástup fašismu v Itálii.....	22
3.2.5 Vliv 2. světové války	24
3.3 Proces nezávislosti v Libyi	27
3.3.1 Liga arabských států (LAS).....	29
3.4 Libyjské království (1951 – 1969)	30
3.5 Vláda Muammara Kaddáfího (1969 – 2011).....	31
3.5.1 Charakteristika Kaddáfího režimu.....	31
3.5.2 Ideologie Muammara Kaddáfího.....	33

3.5.3 Zelená kniha	34
3.5.4 Džamáhíríja	35
3.6 Zahraniční politika Kaddáfího	36
3.6.1 Libye a arabské státy	37
3.6.2 Libye a subsaharská Afrika	38
3.6.3 Libye a Sovětský svaz	38
3.6.4 Libye a otázka terorismu	39
4 „Arabské jaro“ a pád Kaddáfího režimu	41
4.1 „Arabské jaro“	41
4.2 První občanská válka v Libyi (2011).....	42
4.2.1 Zahraniční vojenská intervence	43
4.3 Pád Kaddáfího režimu	44
5 Dezintegrace Libye a současný vývoj	46
5.1 Mezidobí (říjen 2011 – květen 2014)	46
5.2 Druhá občanská válka v Libyi (2014 – současnost).....	47
ZÁVĚR.....	48
Seznam použitých zkratk.....	49
Seznam literatury.....	50
Prameny a literatura.....	50
Elektronické zdroje.....	51
Seznam příloh	
ANOTACE	

ÚVOD

Cílem této práce je charakterizovat a analyzovat proces dezintegrace v Libyi včetně jeho souvislostí.

Téma bakalářské práce jsem si vybrala díky jeho aktuálnosti. Zjišťuji, že velká část veřejnosti, se již o situaci v Libyi nezajímá. Nebo si ji spojuje pouze s případem uprchlické krize. Je to způsobeno nastolováním agendy, kdy masová média nám určují, čemu budeme věnovat naši pozornost. Ráda bych touto prací přivedla téma Libye zpět do povědomí společnosti. Válka v Libyi stále neskončila.

První kapitola je věnována odborné terminologii, základním a důležitým pojmům, které s daným tématem souvisí. Jedná se především o vlastní termín dezintegrace. Dále jsou zde vysvětleny pojmy stát, kvazistát a zhroucený stát.

Druhá kapitola podává všeobecné informace z oblasti geografie, obyvatelstva, náboženství, politického systému a hospodářství Libye.

Třetí kapitola se podrobně zabývá historickým vývojem na území státu Libye. Ten je úzce spjat s vývojem politickým. Zde předložené události již tehdy ovlivnily současný stav a přispěly k dezintegraci státu. Stěžejní část kapitoly tvoří charakteristika vlády Muammara Kaddáfího. Pozornost je taktéž věnována základnímu literárnímu pramenu, kterým je Kaddáfího Zelená kniha.

Čtvrtá kapitola je zaměřena na období zásadních změn v Libyi. Ty byly vyvolány vlnou revolucí nesoucí název „Arabské jaro“. Jeho součástí byla i první občanská válka v Libyi, která vedla k pádu Kaddáfího režimu. V občanské válce sehrávaly důležitou roli mezinárodní organizace, zejména NATO. Kapitola vysvětluje dané souvislosti.

Pátá kapitola pojednává o současném vývoji a situaci v Libyi, kde probíhá již druhá občanská válka. Zpracováno je zde období mezi válkami a následně druhá válka samotná. Konflikt v Libyi je stále aktuální.

Významným zdrojem při zpracování tématu procesu dezintegrace Libye je kniha Dějiny Libye od Eduarda Gombára. Jedná se o nejaktuálnější publikaci věnující se Libyi. Kniha byla vydána v roce 2015 a předkládá čtenáři situaci v Libyi až do června 2014. Eduard Gombár je významným českým historikem, arabistou a islamologem. Problematice Libye se věnoval již dříve ve své další knize nesoucí název Dramatický půlměsíc: Sýrie, Libye a Írán v procesu transformace. Z dalších autorů je nutno zmínit arabistu a islamologů Miloše Mendela a jeho publikaci Arabské jaro: historické a kulturní pozadí událostí na Blízkém východě.

1 Teoretické aspekty práce

V první kapitole této kvalifikační práce si vysvětlíme základní a důležité pojmy, které se v práci vyskytují a na nichž je založena. Jedná se o odbornou terminologii, která s danou problematikou úzce souvisí. Jako první zde definujeme pojem stát a s ním související suverénní stát. Dalšími pojmy jsou kvazistát, zhroutený stát a v neposlední řadě dezintegrace státu a její teorie. Z českých odborníků se dané problematice a s ní spojené terminologii věnuje zejména Mgr. Martin Riegl, PhD. V následující kapitole budeme vycházet převážně z jeho poznatků. S ohledem na fakt, že tato kvalifikační práce je teoretického charakteru, je v ní využita metoda analýzy a diachronní komparace. Práce byla vypracována za použití primárních zdrojů.

1.1 Stát

V souvislosti s daným politologickým tématem je vhodné definovat pojem stát. Každý má o státu určitou představu, ale jeho problematika a definice je mnohem složitější a komplexnější.

Situace a pojetí státu se výrazně změnilo po 2. světové válce a s procesem dekolonizace. Těmto událostem předcházelo období, kdy ve světě panovala značná různorodost zemí (entit) a jejich systémů. Existovaly státy nezávislé, impéria, či různá závislá území jako např. kolonie, protektoráty, či státy vazalské. Do roku 1945 byl počet suverénních států ve světě značně omezen. Až po roce 1945 došlo ke značnému nárůstu států, které lze označit za suverénní.

Klasickou a základní definici státu nám předkládá Úmluva z Montevidea o právech a povinnostech států z roku 1933. Tato úmluva definuje čtyři charakteristické rysy, kterými daná entita musí disponovat, aby mohla být považována za stát. Každý suverénní stát tedy musí mít **obyvatelstvo** (trvalé osídlení), **teritorium** (definované území), **nezávislou vládu** (vnitřní suverenitu) a schopnost **vstupovat do vztahů s ostatními státy** (vnější suverenitu/mezinárodní uznání). Jedná se o tzv. **politickogeografické vymezení státu**.

Jiné definice státu kladou větší důraz na politickou moc, politická kritéria a mezinárodní uznání státu než na kritéria geografická. S těmito definicemi souvisí další pojem – **suverénní stát**. Definice suverénního státu vyplývá z politickogeografické definice státu. Suverénní stát je tedy politickogeografická entita, která disponuje určitým teritoriem, obyvatelstvem a vnitřní a vnější suverenitou. Suverenita je vnímána jako „*moc nad lidmi na určitém území*“.¹

¹ RIEGL, Martin. *Proměny politické mapy po roce 1945*. Praha: Grada Publishing, 2013, 238 s. Politologie. ISBN 978-80-247-4111-6., s. 15-22

1.2 Kvazistát

Kvazistát je stát/entita, která nenaplnuje charakteristické znaky suverénního státu. Nesplňuje podmínky teritoria, obyvatelstva, nezávislé vlády nebo mezinárodního uznání. Přesto vše vyžaduje být vnímána jako stát suverénní. Jinými slovy se jedná o stát, který neplní řádně svou funkci. Zejména základní funkce vůči svým občanům jako je jejich ochrana a poskytování služeb. Ve světě nalezneme kvazistáty, které existují pouze díky podpoře existujících suverénních států. V jejich případě se jedná o státy s narušenou vnitřní suverenitou. Často tedy nemají efektivní a funkční vládu. Riegl kvazistáty vnitřně rozděluje na:

- kvazistáty nesplňující geografické charakteristiky státu,
- kvazistáty nesplňující politickou charakteristiku státu – konstitučně nezávislou a efektivní vládu,
- kvazistáty nesplňující politickou charakteristiku státu – mezinárodní uznání,
- kvazistáty nesplňující politické charakteristiky státu – konstitučně nezávislou a efektivní vládu a mezinárodní uznání.²

1.3 Zhroucený stát

Dalším z pojmů odborné terminologie je zhroucený stát. Pro tento termín používá anglický jazyk dvou termínů – **failed state** a **collapsed state**. Jednotliví odborníci a autoři se nedokáží shodnout na jednotné definici zhrouceného státu. Někteří vnímají failed state a collapsed state za synonyma, jiní mezi nimi dělají rozdíly. Každý autor používá jinou definici a vzniká tak nejednotnost v odborných publikacích.

Riegl nám ve své publikaci předkládá možné rozlišení mezi failed state a collapsed state. Týká se to přítomnosti či absence mezinárodního uznání neboli vnější suverenity. Jestliže daný stát má mezinárodní uznání, jedná se o failed state. Jestliže však stát mezinárodní uznání nemá, jedná se potom o collapsed state. Collapsed state je tedy podle této definice vhodnějším překladem pro český termín zhroucený stát.

Zhroucené země nejsou schopny efektivně kontrolovat svá území a obyvatelstvo. Setkáváme se se třemi případy, které popisují, v jaké míře vláda ztrácí kontrolu nad státem. V prvním případě centrální vláda ztrácí kontrolu pouze nad periferními oblastmi země. V dalším má centrální vláda kontrolu pouze nad hlavním městem a přilehlými oblastmi. A

² RIEGL, Martin. *Proměny politické mapy po roce 1945*. Praha: Grada Publishing, 2013, 238 s. Politologie. ISBN 978-80-247-4111-6., s. 75-76

v extrémním případě sídlí centrální vláda z bezpečnostních důvodů mimo území svého státu. Tato vláda může být označována za exilovou vládu.³

Jak již bylo řečeno teorií a definic zhrouteného státu je nespočetné množství. Zde jsme si nastínili základní definici daného termínu.

1.4 Dezintegrace

Pojem dezintegrace jako takový, není všeobecně ve společnosti příliš známý. Setkáváme se s ním výjimečně a to především v odborných publikacích. Naopak pojem integrace je již ve společnosti znám více. Evropané, a tudíž i občané České republiky, si tento pojem pojí především s „evropskou integrací“ a následným vznikem Evropské unie. Pojem dezintegrace lze tedy vysvětlit jako opak integrace. Integrace znamená „sjednocení“.⁴ Na základě tohoto vysvětlení je zřejmé, že dezintegraci odpovídají synonyma jako **rozdělení**, **rozpad** či **oddělení**. V našem případě se jedná o dezintegraci, tedy rozpad, státu Libye a rozpad jeho státní moci. Definitivní rozdělení státu může dále vyústit ve vznik nových států a tím může docházet k nejrůznějším změnám na politické mapě světa.

Dezintegrace, jakožto rozpad státu, je dynamický proces. Pokud k rozpadu dojde, vznikne na daném území mocenská vakuum. Snahy o vyplnění tohoto vakuu mohou vést k nejrůznějším konfliktům, jakým je např. občanská válka.⁵

Pro proces rozpadu státu používá anglický jazyk termín **state failure**. S procesem dezintegrace úzce souvisí existence výše zmíněných kvazistátů, které mají omezenou vnitřní i vnější suverenitu. Vznik kvazistátů a jejich případná dezintegrace jsou způsobeny zejména začleněním nesourodých a zneprátelených skupin obyvatelstva na území společného státu, rozdělením národnostních skupin do více států, sloučením historicky nesourodých teritorií do jediného státu, ideologickým konfliktem či porušením územní celistvosti a suverenity daného státu. Pokud jsou skupiny daného obyvatelstva nespokojeny, jejich reakce mohou vyústit ve vznik kvazistátů.⁶

Podle Riegla je velmi složité vymezit určité fáze procesu rozpadu státu. Nicméně jsou známy fáze procesu oslabování institucí státu, které často vedou k jeho následnému rozpadu. Fáze oslabování státní moci jsou následující: slabý stát (weak state), křehký stát (fragile state),

³ RIEGL, Martin. *Proměny politické mapy po roce 1945*. Praha: Grada Publishing, 2013, 238 s. Politologie. ISBN 978-80-247-4111-6., s. 116-120

⁴ ŽALOUDEK, Karel. *Encyklopedie politiky*. 2. přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Libri, 1999, 359 s. ISBN 8085983753., s. 113

⁵ RIEGL, Martin. *Proměny politické mapy po roce 1945*. Praha: Grada Publishing, 2013, 238 s. Politologie. ISBN 978-80-247-4111-6., s. 116

⁶ Tamtéž, s. 77-79

hroutící se stát (failing state) a zhroutený stát (collapsed state).⁷ Pokud v případě určitého státu lze pozorovat aspekty směřující k rozpadu jeho státní moci, je v mezinárodním zájmu tomuto procesu zabránit. Proto byl vytvořen model pro včasné varování a odhad nebezpečí. Model nese anglický název The Conflict Assessment System Tool (CAST) a je určen především pro slabé a upadající státy. Tento model je přínosný pro **teorii dezintegrace států**.

CAST obsahuje čtyři části: Failed State Index, rozbor klíčových státních institucí pro udržení trvalé bezpečnosti, sestavení neočekávaných faktorů (STINGS) a konceptuální mapu.⁸ Riegl nám poskytuje jeho znění:

- **Failed State Index** – tvoří ho součet dvanácti ukazatelů, které poskytují informace o politicko-vojenské, ekonomické a sociální situaci státu. Každý z těchto ukazatelů je zanesen na škálu od 1 do 10, kdy negativní výsledek může vést ke zhroutení státu. Hodnota 0 znamená zcela stabilní stát, zatímco hodnota 10 znamená rozvrat ve státě.
 - **Sociální ukazatele** – rostoucí tlak obyvatelstva (1), velký počet uprchlíků a přesídlených osob uvnitř země (2), existence skupiny lidí hledající pomstu či pocitující historickou křivdu (3), vleklý a dlouhodobý odchod obyvatelstva (4)
 - **Ekonomické ukazatele** – nerovný ekonomický rozvoj jednotlivých skupin obyvatelstva (5), vážný ekonomický úpadek (6)
 - **Politicko-vojenské ukazatele** – kriminalizace a rušení legitimity (7), zhoršování veřejných služeb (8), rozpuštění vlády, práva a závažné porušování lidských práv (9), bezpečnostní složky jednající jako stát (10), nárůst striktně oddělených elit (11), intervence jiného státu (12)⁹

Maximální výsledná hodnota Failed State Index po sečtení všech dvanácti ukazatelů činí 120. Státy, které získají 30 a méně, nejsou ohroženy a jsou vnímány jako státy stabilní. Pokud se hodnoty nacházejí mezi 30 a 60, situace státu může být monitorována. Jedná-li se o hodnotu mezi 60 a 90, existující státy by měly být upozorněny na případné zhroutení zkoumaného státu a měly by účinně zakročit. Výsledek mezi 90 a 120 varuje před státy těsně před zhroutením či upozorňuje na státy již zhroutené.

⁷ RIEGL, Martin. *Proměny politické mapy po roce 1945*. Praha: Grada Publishing, 2013, 238 s. Politologie. ISBN 978-80-247-4111-6., s. 116

⁸ Tamtéž, s. 89-90

⁹ Tamtéž, s. 90-93

- **Klíčové státní instituce** – další část modelu CAST, která hodnotí pět základních institucí nutných pro fungování státu a udržitelnou bezpečnost. Zkoumanými klíčovými státními institucemi jsou nezávislý soudní systém a vláda (1), efektivní veřejná správa a profesionální byrokracie (2), oprávněný policejní sbor (3), profesionální a disciplinovaná armáda zodpovídající se legitimní civilní vládě (4) a schopné vedení státu (5). Tato část je vyhodnocována pomocí škály tří kvalit, která má rozsah od 0 do 5. Jde o následující kvality:

- **Profesionalita**
- **Legitimita**
- **Reprezentativnost**¹⁰

Všechny kvality jsou hodnoceny na škále: 5 – Silná (Strong), 4 – Dobrá (Good), 3 – Střední (Moderate), 2 – Slabá (Weak), 1 – Nízká (Poor), 0 – Žádná (None).

- **STINGS** – neočekávané faktory schopné náhlé změny situace v zemi
 - **Překvapení**
 - **Spouštěč**
 - **Výstřednost**
 - **Národní temperament**
 - **Kazisvět**¹¹

- **Konceptuální mapa** – schéma, které znázorňuje dynamiku vývoje státu v čase. Zobrazuje zhoršující se a zlepšující se situace ve státě. Mapa využívá pět stadií. Stát se může do jednotlivých stádií opakovaně vracet.
 - 1. stadium – **kořeny konfliktu**
 - 2. stadium – **urychlující události**
 - 3. stadium – **období tranzice státu**
 - 4. stadium – **transformování státu**
 - 5. stadium – **výsledek**¹²

¹⁰ RIEGL, Martin. *Proměny politické mapy po roce 1945*. Praha: Grada Publishing, 2013, 238 s. Politologie. ISBN 978-80-247-4111-6., s. 91-92

¹¹ Tamtéž, s. 92

¹² Tamtéž, s. 93

2 Politicko-geografická charakteristika

Tato kapitola se věnuje přiblížení všeobecných informací o státu Libye. Zaměříme se zde především na oblast geografickou, demografickou, tudíž na obyvatelstvo a jeho složení, dále také na náboženství, politický systém Libye či její hospodářství a nerostné bohatství. Všechny tyto aspekty mají zásadní vliv na vývoj a život v Libyi.

2.1 Geografie

Libye je pevninský stát nacházející se v severní Africe. Rozprostírá se mezi Egyptem, Tuniskem a Alžírskem. Egyptská arabská republika (EAR) tvoří východní hranici a Tunisko spolu s Alžírskem hranici západní. Severní hranice je tvořena Středozemním mořem.¹³ Na jihu sousedí s Nigerem a Čadem a na jihovýchodě pak se Súdánem.

Pokud bychom chtěli vymežit polohu Libye v rámci zeměpisné sítě, tak východní hranice odpovídá zhruba 25° východní délky a západní hranice 10° východní délky. Severní hranice omývaná mořem připadá přibližně na 33° severní šířky a jižní vnitrozemská hranice potom na 20° severní šířky.¹⁴

Východní a západní hranice jsou téměř rovnoběžné. Svým tvarem Libye připomíná lichoběžník.¹⁵ Hranice v číslech měří na souši okolo 4500 km, z toho 3000 km vede pouští. Délka pobřeží je přes 1600 km.¹⁶ Poloha Libye je považována za velmi výhodnou.¹⁷

Libye je zemí o rozloze 1 759 541 km², což ji činí 17. největším státem světa.¹⁸ Nejedná se o žádný malý stát.¹⁹ Avšak velikost nemusí nutně znamenat velkou výhodu, např. pro místní obyvatelstvo. Problém je především v tom, že kolem 95 % této rozlohy je zaujímáno pouští a polopouští.²⁰ Dankovičová udává dokonce 98 %.²¹ Je zřejmé, že zbylých 2 – 5 % zemědělské půdy, kterou je možné obdělávat, je pro tak velkou zemi nedostačující.²²

¹³ *Libyjská arabská republika*. Praha: Velvyslanectví Libyjské arabské republiky, [197-?], 100 s., s. 7-9

¹⁴ DANKOVIČOVÁ, Inge. *Libye*. Praha: ČTK-Pressfoto, 1980, 142 s., s. 17

¹⁵ *Libyjská arabská republika*. Praha: Velvyslanectví Libyjské arabské republiky, [197-?], 100 s., s. 8

¹⁶ DANKOVIČOVÁ, Inge. *Libye*. Praha: ČTK-Pressfoto, 1980, 142 s., s. 17

¹⁷ *Libyjská arabská republika*. Praha: Velvyslanectví Libyjské arabské republiky, [197-?], 100 s., s. 8

¹⁸ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 5

¹⁹ *Libyjská arabská republika*. Praha: Velvyslanectví Libyjské arabské republiky, [197-?], 100 s., s. 7

²⁰ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 5

²¹ DANKOVIČOVÁ, Inge. *Libye*. Praha: ČTK-Pressfoto, 1980, 142 s., s. 17

²² GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 5

Kromě výše zmíněných pouští a polopouští je povrch státu tvořen také plošinou, pohořími a několika nížinami s oázami.²³ Právě tyto posledně zmíněné oblasti jsou hojně využívány k hospodářským účelům. Libye se skládá ze tří historických území: Tripolsko, Fezzán a Kyrenaika (viz Příloha 1).²⁴ Na těchto oblastech si blíže popíšeme povrch státu.

2.1.1 Tripolsko

Tripolsko se nachází v severozápadní části Libye, a jak již název napovídá, leží zde hlavní město Tripolis. Hlavním sousedem této oblasti je Tunisko, ale sousedí také s Alžírskem. Podél pobřeží Středozemního moře se táhne úrodný pás, který je využíván v zemědělství díky příznivým klimatickým podmínkám. Jedná se o typické středomořské klima. Tato nížina postupně přechází v rozlehlou pláň al-Džifára, která se někdy nazývá jako tzv. „malá Sahara“. Ta je ze severozápadu obklopena pohořím Džabal Nafúsa (968 m). Na jih dále od pohoří se rozprostírá náhorní plošina al-Hammáda al-hamrá', která je kamenitá, pustá a nevhodná k obdělávání. Tato poušť přechází až do oblasti Fezzánu.²⁵

2.1.2 Fezzán

Fezzán tvoří jihozápadní část Libye, kde sousedí na západě s Alžírskem a na jihu s Nigerem a Čadem. Jeho povrch pokrývají převážně rozlehlé písečné pouště. Avšak také zde nalezneme tři velké systémy oáz. Jedná se o oázy ve Wádí aš-Šátti', Wádí al-Adžal a oblasti Murzuq.²⁶

2.1.3 Kyrenaika

Kyrenaika je název pro celou východní část Libye. Sousedí na východě s Egyptem, na jihovýchodě se Súdánem a na jihu s Čadem. V severovýchodní části Libye v blízkosti Středozemního moře se tyčí pohoří al-Džabal al-achdar (865 m), které je silně zalesněnou a úrodnou oblastí. Dalšími úrodnými oblastmi jsou oázy Awdžila, Džálú, al-Džaghbúb a al-Kufra, které leží jižně od pohoří. Tyto úrodné oblasti jsou obklopeny nehostinným územím Marmarika a Libyjskou pouští.²⁷ Libyjská poušť je součástí největší pouště světa – Sahary. Sahara znamená v arabštině přímo poušť. Sahara spolu s Libyjskou pouští zaujímají podstatnou

²³ DANKOVIČOVÁ, Inge. *Libye*. Praha: ČTK-Pressfoto, 1980, 142 s., s. 17-18

²⁴ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 5-6

²⁵ Tamtéž, s. 5-6

²⁶ Tamtéž, s. 5-6

²⁷ Tamtéž, s. 5-6

část Libye.²⁸ Kyrenaika je od Tripolska oddělena pěti sty kilometry pouště a pláně, která je známá pod názvem Syrta. Ta tvoří přirozenou bariéru mezi oběma územími a stala se tak hranicí mezi arabským Východem, zahrnujícím Kyrenaiku, a arabským Západem, kam spadá oblast Tripolska. Na jih od Kyrenaiky a Fezzánu se zvedá kamenité pouštní pohoří Tibesti, v němž nalezneme nejvyšší horu Libye Bikku Bitti (2266 m) a horu Emi Koussi (3445 m).²⁹ Hora Emi Koussi se však nachází na území Čadu, v čadské části pohoří, nikoliv v Libyi, a jedná se o vysoký a rozlehlý vulkán.³⁰ Pohoří Tibesti tak tvoří přirozenou hranici mezi Libyí a střední Afrikou.

Co se týče vodstva a vodních zdrojů, již jsme narazili na přístup Libye ke Středoziemnímu moři a na výskyt oáz. Na druhé straně musíme brát zřetel na Saharu a jiné pouště a polopouště. Zásoby vody jsou však zásadním problémem nejen Libye, ale celého afrického kontinentu a do budoucna i celého světa. V Libyi se nenacházejí žádné trvale tekoucí řeky. Minimální srážky přicházejí v období zimních dešťů mezi prosincem a březnem.³¹ Následně vzniklá řečiště však záhy rychle vysychají. Zásadní roli proto mají podzemní prameny, které jsou hlavním zdrojem vody. Tuto podzemní vodu známe jako tzv. vodu artéskou, která je čerpána pomocí artéských studní. Pokud jsou prameny blízko povrchu, tak právě na těchto místech vznikají již zmíněné oázy.

Podnebí je v Libyi převážně tropické pouštní. U pobřeží Středoziemního moře je to podnebí středomořské. Teploty vzduchu mezi dnem a nocí i mezi jednotlivými obdobími prudce kolísají. Léta jsou tropická horká. V místě al-Azízija byl dokonce v září roku 1932 naměřen rekord v nejvyšší teplotě na světě, který činil 58°C ve stínu. Časté jsou v Libyi horké vysušující větry, které přicházejí spolu s písečnými bouřemi. Jižní vítr se nazývá Gibli a východní Chamsín.³²

2.2 Obyvatelstvo

Celkový počet obyvatel Libye se pohybuje kolem 6 milionů. Nejnovější informace udávají počet 6 408 742 obyvatel v roce 2017 (viz Příloha 2). Jedná se o předběžně odhadované

²⁸ *Libyjská arabská republika*. Praha: Velvyslanectví Libyjské arabské republiky, [197-?], 100 s., s. 11

²⁹ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 6

³⁰ Emi Koussi Volcano, Chad, North Africa. In: *Earth Observatory, NASA* [online]. Poslední změna 2002-11-11. [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: <https://earthobservatory.nasa.gov/IOTD/view.php?id=3023>

³¹ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 5-6

³² DANKOVIČOVÁ, Inge. *Libye*. Praha: ČTK-Pressfoto, 1980, 142 s., s. 18

údaje poskytované Organizací spojených národů (OSN). Dle počtu obyvatel se řadí na 108. místo. Hustota osídlení v Libyi je přibližně 4 obyvatelé / km².³³ Zajímavou statistiku vysokého přírůstku obyvatel přináší ve své knize Dějiny Libye Gombár. Ten říká, že „zatímco počátkem 20. století žilo na libyjském území přibližně 800 000 obyvatel a v roce 1956 populace dosáhla počtu 1 091 830, v roce 1973 to bylo již 2 249 000 a v roce 2013 celkem 6 002 347 obyvatel“. Jedná se o rapidní nárůst obyvatelstva, který je zapříčiněn silnou imigrací převážně ze subsaharské Afriky a Blízkého východu. Dále se objevuje i sezónní imigrace za prací z arabských a evropských zemí.

Lybijské obyvatelstvo je obecně označováno jako arabské. Došlo k tomu na základě prolínání původního berberského obyvatelstva s přistěhovalci z arabských kmenů.³⁴ Berbeři, jakožto původní obyvatelé Libye, byli „poarabštěni“ po napadení arabskými vojsky v 7. století. Následně přijali arabský jazyk i arabskou kulturu. V západní Libyi, především v Tripolsku, žijí zbytky berberské populace, které stále používají dialekt berberštiny. Oproti tomu Kyrenaika na východě je od 11. století silně arabská. Berbeři sami sebe označují názvem Amazigh, který je odvozený od jména bájného předka Mazigha. Na jihu Libye, v jižní Kyrenaice a jižním Fezzánu, je možné potkat různé negroidní skupiny obyvatel či Tuarégy.³⁵ Z negroidních skupin lze jmenovat negroidní etnikum Tebu. Zajímavostí je, že v období starověku se pro označení negroidního obyvatelstva používal název Etiopané. V současnosti jde o obyvatelstvo státu Etiopie. Tuarégové jsou příslušníky kmenového svazu Kel Ažžer.³⁶ V Libyi žije velké množství kočovných nebo polokočovných kmenů (viz Příloha 3).

Oficiálním jazykem je v Libyi arabština. Avšak místní obyvatelstvo hovoří mnoha dialekty. V Libyi se jedná o tzv. libyjský dialekt, Berbeři používají své berberské dialekty. Tyto libyjsko-berberské jazyky se řadí do skupiny semitohamitských jazyků.

V souvislosti s obyvatelstvem se zmíníme i o významných libyjských městech. Velká část obyvatelstva je soustředěna na severu země v přímořské oblasti. Zde se nacházejí největší města a také hlavní město Tripolis. Druhým největším městem je Benghází, které je zároveň

³³ Libya Population (LIVE). In: *Worldometers* [online]. Poslední změna 2017-03-29. [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: <http://www.worldometers.info/world-population/libya-population/>

³⁴ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 5

³⁵ DANKOVIČOVÁ, Inge. *Libye*. Praha: ČTK-Pressfoto, 1980, 142 s., s. 22-23

GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 12

³⁶ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 5; 12

nejdůležitějším libyjským přístavem Středozemního moře.³⁷ Z dalších měst lze jmenovat města Adždábija, al-Bajdá', al-Chums, al-Záwija, Misuráta, Syrta či Tobruk.³⁸

2.3 Náboženství

Převážná většina, téměř sto procent, Libyjců vyznává **islám**.³⁹ Libye se řadí mezi země tzv. muslimského světa. Jedná se o pojem označující země s muslimskou většinou. Tento muslimský svět se rozkládá od Maroka na severozápadě Afriky až po Indonésii v jihovýchodní Asii. Převážná část obyvatelstva severní Afriky a Libye se hlásí k sunnitské větvi islámu. Jde o ortodoxní vyznávání víry a tito sunnité tvoří zhruba devět desetin muslimů. Výraz sunna je překládán jako zvyklost, praxe.⁴⁰ Vliv náboženství je v Libyi velice silný, stejně jako v dalších arabských a islámských zemích. Islám je ústavou stanoven státním náboženstvím Libye.⁴¹ Zakladatelem tohoto velkého náboženství je **prorok Muhammad**, který se údajně narodil roku 570 v Mekce na území dnešní Saúdské Arábie.⁴² Jeho učení je zaznamenáno ve svaté knize zvané **Korán**.⁴³ Islám znamená „odevzdání se do vůle Boží“, „odevzdání se Bohu“ a uctívá jediného pravého Boha – **Alláha**. Podle islámského učení není mezi Bohem a člověkem žádný prostředník, neexistují zde žádné církve, kněží ani svátosti. Každý se zodpovídá přímo Bohu, Alláhovi. U definice islámu v knize Malá encyklopedie islámu je také řečeno, že „*islám nikdy nebyl pouhým náboženstvím, je to společenský režim, soubor morálních, společenských a dalších norem*“. Ten, kdo přijme islám a stane se muslimem, musí mít na paměti, že toto náboženství ovlivní a bude řídit jeho každodenní život.⁴⁴

Náboženský a duchovní život muslimů je založen na tzv. **pěti pilířích islámu** vyplývajících z jejich učení. Jedná se o následujících pět povinností: vyznání víry (šaháda), modlitba (salát), náboženská daň (zakát), půst v měsíci ramadánu (sawm) a pouť do Mekky (hadždž).⁴⁵

³⁷ DANKOVIČOVÁ, Inge. *Libye*. Praha: ČTK-Pressfoto, 1980, 142 s., s. 21-22

³⁸ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 7

³⁹ Tamtéž, s. 5

⁴⁰ BAHBOUH, Charif a Jiří FLEISSIG. *Malá encyklopedie islámu*. Ilustroval Jaroslava BIČOVSKÁ. Praha: Dar Ibn Rushd, 1993, 188 s. ISBN 8090076734., s. 68-69; 154

⁴¹ *Libyjská arabská republika*. Praha: Velvyslanectví Libyjské arabské republiky, [197-?], 100 s., s. 57-58

⁴² SARDAR, Ziauddin a Zafar Abbas MALIK. *Islám*. Přeložil Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál, 2004, 175 s. Seznamte se---. ISBN 8071788821., s. 5

⁴³ *Libyjská arabská republika*. Praha: Velvyslanectví Libyjské arabské republiky, [197-?], 100 s., s. 58

⁴⁴ BAHBOUH, Charif a Jiří FLEISSIG. *Malá encyklopedie islámu*. Ilustroval Jaroslava BIČOVSKÁ. Praha: Dar Ibn Rushd, 1993, 188 s. ISBN 8090076734., s. 67-68

⁴⁵ KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. 5. vyd. Praha: Vyšehrad, 2011. 292 s., [16] s. obr. příl. ISBN 978-80-7021-925-6., s. 91

2.4 Politický systém

Libye v současnosti vystupuje jako **parlamentní republika**. Můžeme se také setkat s označením „provizorní“ parlamentní republika. Politický vývoj po svržení diktátora Kaddáfího je však komplikovaný. Cesta k nastolení demokracie není jednoduchá.

Proměny politického systému a státního zřízení Libye lze ve stručnosti demonstrovat na změnách jejího názvu. Název území dnes označovaného jako Libye prošel v průběhu dějin mnohými změnami. V době starověkého Řecka byl **název „Libye“** používán pro označení celého území severní Afriky na západ od Egypta. Poté byl na dlouhou dobu zapomenut a stal se neznámým. Pojem „Libye“ byl opět zaveden na počátku 20. stol, kdy bylo území kolonizováno Italy. Italové tento název použili k označení dobytých osmanských kolonií. Oficiálně byl název **Libye** vyhlášen a přijat až v roce 1934. Označoval do té doby oddělené provincie, které byly nyní sjednoceny pod tímto názvem a jedním generálním guvernérem. Po získání nezávislosti v roce 1951 byl tento nově vzniklý stát pojmenován **Spojené království Libye**. Následně byl v roce 1963 přejmenován na **Libyjské království**. V roce 1969 byla monarchie svržena a nový revoluční režim nastolil název **Libyjská arabská republika**. Další změna nastala záhy roku 1977 a to na název **Libyjská arabská lidová socialistická džamáhíríja**. V roce 1986 byl po bombardování ze strany Ameriky vyhlášen název **Velká libyjská arabská lidová socialistická džamáhíríja**. V současné době je oficiálním názvem země **Stát Libye**.⁴⁶

Slovo **džamáhíríja**, které se objevuje ve dvou zmíněných názvech státu, se úzce pojí s osobou Muammara Kaddáfího. Ten je jeho tvůrcem. Jedná se o formu státního zřízení, která je překládána jako „**vláda mas**“ (džamáhíríja).⁴⁷ Kniha autorky Dankovičové poskytuje bližší rozbor slova. Jedná se vlastně o arabský jazykový novotvar. Toto nové slovo vzniklo spojením slov „džumhúríja“ (republika) a „džamáhír“ (masy, lid). „Džamáhír“ je množné číslo od „džumhúr“ (množství, dav, veřejnost). Jiné interpretace překladu pojmu „džamáhíríja“ jsou např. „pospolitost“ či „společenství lidu“. Nicméně spojení „vláda mas“ je překlad nejadekvátnejší.⁴⁸ O období džamáhíríje a Kaddáfího ideologii se budeme blíže věnovat v kapitole třetí.

Důležitou změnou státního zřízení byl přechod od království k republice roku 1969. Byla vyhlášena provizorní ústava, která prohlašovala Libyi za „*svrchovanou demokratickou a*

⁴⁶ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 5-6

⁴⁷ Tamtéž, s. 129

⁴⁸ DANKOVIČOVÁ, Inge. *Libye*. Praha: ČTK-Pressfoto, 1980, 142 s., s. 42

svobodnou arabskou republiku, nedílnou součástí arabského národa“. V této lybijské ústavě byl definován základní cíl politiky Libye jako boj za úplné sjednocení arabských zemí. K přiblížení se tomuto cíli došlo v roce 1971, kdy se Libye stala členem Svazu arabských republik. Jeho existence ale zůstala pouze slovní deklarací díky zhoršujícím se vztahům a politickým sporům mezi členskými státy. Lze říci, že Svaz arabských republik nikdy neexistoval, protože nedošlo k vytvoření institucí, které by byly společné všem jeho členům.⁴⁹

Podrobnější změny režimu a další údaje o členství Libye v mezinárodních organizacích budou popsány v kapitolách s historickým vývojem Libye.

2.5 Hospodářství a nerostné bohatství

Hlavním finančním zdrojem je pro Libyi těžba ropy a zemního plynu. Výnosy z těžby a prodeje těchto dvou nerostných surovin tvoří přibližně 96% státních příjmů.⁵⁰ Před tím než byla objevena bohatá ložiska ropy, patřila Libye mezi nejzaostalejší a nejchudší země arabského světa.⁵¹ První ropné zásoby byly nalezeny v Kyrenaice roku 1959. Libyjská ropa je lehká a vysoce kvalitní. Mezi největší ropné terminály patří Marsa Brega (od 1961), Sidra (1962), Ras Lanuf (1964), Marsa al-Hariga (1967) či Zuetina (1968). Od roku 1962 je Libye členem Organizace zemí vyvážejících ropu (OPEC).⁵²

Díky klimatickým podmínkám a nedostatku vody je v Libyi obděláváno pouze 0,5% země.⁵³ Úrodná půda je při pobřeží Středozemního moře a v oblastech oáz. Zde se pěstuje zejména ječmen, pšenice, luštěniny, proso a zelenina. Dalšími plodinami jsou např. fíky, citrusy, vinná réva, podzemnice olejná, datle a olivy. Dobytek, jako skot, ovce a velbloudy, chovají hlavně kočovníci.

V oblasti průmyslu má stále důležitou roli domácí výroba, která se týká tkaní látek, koberců, tvorby výšivek, zpracování koženého zboží a výroby keramiky. V továrnách se lisuje olej a zpracovává ovoce či místní druh trávy – halfa. V Libyi je podstatný také rybolov. Při pobřeží se loví tuňáci, sardinky, mycí houby a těží se zde korál.⁵⁴

⁴⁹ DANKOVIČOVÁ, Inge. *Libye*. Praha: ČTK-Pressfoto, 1980, 142 s., s. 43-44

⁵⁰ Válka o libyjskou ropu, co bude dál? In: *svobodnenoviny.cz* [online]. Poslední změna 2015-03-13. [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: <http://svobodnenoviny.eu/valka-o-libyjskou-ropu-co-bude-dal/>

⁵¹ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 5

⁵² Tamtéž, s. 119

⁵³ Tamtéž, s. 5

⁵⁴ BAHBOUH, Charif. *Libye*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2004. 48 s., [8] s. barev. obr. příl. ISBN 80-86149-43-9., s. 30-33

3 Politický vývoj Libye ve 2. pol. 20. stol.

V následující kapitole se budeme věnovat politickému vývoji a změnám v Libyi, které jsou úzce provázány s historií země a historickými událostmi. Dějiny jsou zde mapovány od starověku, přes období kolonizace, období první a druhé světové války, království až po džamáhíriju Muammara Kaddáfího. Území Libye bylo dobýváno, kolonizováno a spadalo pod správu cizinců po mnohá staletí. V jednotlivých podkapitolách lze sledovat činy a rozhodnutí, která měla již tehdy jistý vliv na současnou dezintegraci státu.

3.1 Rané dějiny Libye

Libyjské dějiny z dob starověku jsou velice bohaté. Místní obyvatelstvo žilo převážně ve vnitrozemí. Jednalo se o předky dnešních Berberů. Území Libye bylo ovládáno a osídlováno Feničany, kteří zde založili svou kolonii Kartágo a postupně v Tripolsku zakládali další města. Kartagiňané se tak stali stálým místním obyvatelstvem. Dále proběhla kolonizace Řeckem v čele s armádou Alexandra Velikého a nakonec Byzantskou říší. V 7. století byla byzantská nadvláda zničena vpádem Arabů. Zhruba v roce 647 vnikla arabská armáda do západní Libye a tato arabsko-muslimská expanze udělila Libyi zcela nový charakter. Následovala staletí islamizace a arabizace původního obyvatelstva, Berberů.

V období středověku, konkrétně v 11. století, proudily na libyjské území vlny arabských kočovníků, kteří zde šířili arabský jazyk. Na počátku 15. století se v Libyi rozmohlo pirátství a místní přístavy se staly jeho centry. Na přelomu středověku a novověku, v roce 1510, došlo k obsazení přístavního města Tripolisu Španěly a následně byl přístav předán maltézským rytířům.

V nastupující éře novověku se vlády v Libyi ujali osmanští Turci. Stalo se tak roku 1551 připojením území Libye k Osmanské říši. Turecký důstojník Ahmed Karamanli zde založil dynastii Karamanli a upevnil její vládu. Ta zde panovala dalších 124 let. V roce 1835 se podařilo turecké vládě opět ujmout moci a obnovit přímou vládu nad územím. Později, kolem roku 1911, se začalo turecké impérium rozpadat a příležitosti zde vládnout se chopila Itálie. V letech 1911 – 1912 proběhla Tripolská válka mezi Itálií a Tureckem, která ukončila místní správu Turecka, a v Libyi byl následně zaveden koloniální režim.⁵⁵

⁵⁵ TELIČKA, Marek. *Libye: zlobivé dítě Afriky*. In: *Stoplusjednička.cz* [online]. Poslední změna 2013-04-18. [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: <http://www.stoplusjednička.cz/libye-zlobive-ditko-afriky>

GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 6-8

3.2 Libye italskou kolonií

Itálie měla snahy rozšířit své území o severní Afriku již v roce 1838. Po svém sjednocení roku 1870/71 se Itálie soustředila především na oblast Tuniska, kde žila početná italská komunita. O Tunisko projevila zájem i Francie a tak Itálie přeměřovala své imperiální ambice na libyjskou část Tripolsko. Na počátku 80. let 19. století se italský kolonialismus upíral na Tripolsko a Kyrenaiku. V roce 1896 byla italská armáda poražena v severní Etiopii. Takováto porážka zasadila Itálii velkou ránu a její dobovačné plány tak byly na delší dobu přerušeny.

Zájem Itálie o tuto oblast znovu zesílil od roku 1904 za podpory Francie, Německa, Rakouska-Uherska a Ruska. Francie však byla pro Itálii hrozbou, protože spravovala sousední Tunisko a měla výbojné tendence směrem do střední Afriky a Súdánu. Itálie byla považována za nejslabší evropskou a koloniální velmoc. Tento nelibý status se rozhodla změnit a tak využila oslabení turecké moci na území Libye. Itálie se začala připravovat na intervenci.⁵⁶

3.2.1 Tripolská válka (1911 – 1912)

V roce 1911 proběhla jistá diplomatická jednání mezi italskou vládou a osmanským sultánem. Italské návrhy byly odmítnuty a to vedlo k rozpoutání tzv. Tripolské války. Válka začala bombardováním měst Tripolis, al-Chums, Bengházi, Darna a Tobruk ležících při pobřeží Libye. Italské vojsko bylo vedeno generálem Carlem Canevaou (Carlo Caneva), který byl poté jmenován guvernérem Tripolska a Kyrenaiky. Turecké vojenské jednotky vedl plukovník Nešet Paşa. Italské jednotky obsadily pobřežní města a invaze byla úspěšně dokončena. Italský král Viktor Emanuel III. tak mohl Tripolsko a Kyrenaiku oficiálně prohlásit za anektovaná území. Na mezinárodní rovině byl tento italský počínán spíše negativně a to především ze strany Británie a Francie. Anexí území však válka neskončila.

Itálie musela čelit lokálním problémům a odporu arabských kmenů. Turečtí důstojníci v Tripolsku a Kyrenaice připravovali protiútok. Následné boje probíhaly na moři. Turecko bylo pod tlakem nově vypuknuté války na Balkáně přinuceno k míru. Mírová dohoda byla uzavřena 18. října 1912. Turecká vojska odešla ze země, ale osmanský sultán zde měl i nadále jistý náboženský vliv a uznání. Italská anexe byla velmocemi mezinárodně uznána a Tripolsko spolu s Kyrenaikou se stávají italskou kolonií. Kolonie byly řízeny Ministerstvem kolonií.⁵⁷

⁵⁶ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 81-82

⁵⁷ Tamtéž, s. 83-85

3.2.2 Protiitalský odboj

Místní obyvatelstvo nemělo v Itálii důvěru. V Kyrenaice začal sílit protiitalský odpor. Situace přerostla v další válku považovanou za jednu z posledních koloniálních válek. Boj Libyjců za nezávislost a svobodu pokračoval i nadále. Odboj vedla skupina tureckých důstojníků, kteří zemi neopustili, ve spojení se zdejšími arabskými kmeny. Významným odbojárem byl Sajjid Ahmad aš-Šaríf as-Sanúsí, který za podpory členů řádu **Sanúsíja** vyhlásil vlastní nezávislý emirát. Italové v roce 1913 zareagovali útokem a podařilo se jim bojové skupiny Sanúsijů vytlačit z centrální oblasti. Bojovníci z řad místních kmenů přešli na partyzánskou válku. Itálie nebyla schopna mít situaci ve vnitrozemí země zcela pod kontrolou. Italové byli vnímáni jako okupanti země a nenacházeli zde dostatečné uznání.⁵⁸

3.2.3 Vliv 1. světové války

V některých částech Tripolska se dostali k moci kmenoví vůdci. Ti se nedokázali shodnout na dalším postupu a tak se rozdělili na dva tábory. Jeden tvořili ti, kdo chtěli i nadále bojovat proti italské nadvládě. Jejich vůdcem byl al-Bárúní se sídlem v Jifrinu. Druhý ti, kdo uznávali Italy a snažili se o dosažení konsensu. Italové se roku 1915 rozhodli zasáhnout. Jejich útok byl směřován proti Sanúsijům. Následovaly několikaleté boje mezi oběma tábory. Pro Itálii nastaly komplikace v podobě zapojení se do 1. světové války. Do války vstoupila v roce 1915 na straně Trojspolku, jehož byla členem. Itálie tudíž musela bojovat na dvou frontách a dvou kontinentech. Italská vojska se začala z území Libye stahovat. V této době měli Italové kontrolu pouze nad pobřežními městy jako Tripolis, al-Chums, Bengahzí, Banína, Darna, al-Mardž a Tobruk. Nepříjemná situace pro Itálii se jevila jako vhodná příležitost k útoku pro členy řádu Sanúsíja. Vůdce řádu as-Sanúsí zahájil první italsko-sanúsíjskou válku považovanou za džihád (svatá válka).

Na začátku roku 1916 došlo v Tripolsku ke konfliktu mezi Sanúsíji a místními kmenovými náčelníky. Stoupenci kmenů zvítězili a v Misurátě byla založena nezávislá republika. Pro Itálii byl tento vývoj příznivý. S poraženými přívrženci řádu Sanúsíja dříve bojovali také Britové a Francouzi. Je zřejmé, že boje na libyjském území ovlivňovaly a zasahovaly do fungování sousedních zemí, které byly také kolonizovány. V okolních zemích se objevovaly silné vazby na islámský řád Sanúsíja, což v nich působilo problémy. Aby dostaly situaci pod kontrolu, tak Francie, Itálie a Velká Británie uzavřely dohodu, že nebudou jakkoliv

⁵⁸ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 85-87

jednat se Sanúsíji bez souhlasu a vědomí zbylých signatářských států. A dále také uznaly změnu vůdce řádu. Tím se stal nově **Sajjid Muhammad Idrís bin Muhammad al-Mahdí as-Sanúsí** (zkráceně Sajjid Idrís). Díky této změně vůdčí pozice došlo k jednání mezi Sanúsíji a Italy. Nakonec se podařilo vyjednat italsko-sanúsíjský mír. Ten spočíval v uznání italské svrchovanosti na pobřeží Kyrenaiky a v sanúsíjské suverenitě ve vnitrozemí země. Vznikly tak dvě oblasti („zóny“).

Protiitalský odpor ale nepominul a přesunul se z již získané Kyrenaiky do Tripolska. 30. října 1918 byla ukončena válka s Tureckem v rámci 1. světové války. Toto příměří z Mudrosu (Řecko) vesměs ukončilo boje na Blízkém východě. Po oficiálním konci války proběhla roku 1919 pařížská mírová konference. Na základě zde uzavřených smluv, byly upraveny hranice mnoha území a kolonií. Itálie z nové situace profitovala drobným rozšířením území italské Libye a Somálska. A to ze strany francouzského Alžírsko, Západní Afriky a dnešního Čadu (Francouzská rovníková Afrika), o několik let později ze strany Egypta či britského Súdánu. Mezitím nestabilní situace v Tripolsku vyeskalovala ke vzniku **Tripolské republiky** s centrem v oblasti Misalláta. Hlavními orgány nově vzniklé republiky byly Rada republiky a Poradní shromáždění. Rada republiky dala podnět k mírovému jednání s Itálií. Tripolští předáci a kmenový vůdci slíbili Itálii zastavení bojů, pod podmínkou, že Itálie uzná nově vzniklou Tripolskou republiku. Další podmínkou bylo také povolení práva na seburčení vyplývající z dokumentu amerického prezidenta Wilsona „Čtrnáct bodů“. Naopak Itálii by bylo povoleno mít své jednotky v Tripolisu. Členové jednání se nedobrali jasného výsledku. Italové posléze podnikli ústupky v podobě práva na vlastní parlament pro Tripolsko. Oni si zde však ponechají vládní a místní rady, prostřednictvím nichž budou oblast i nadále kontrolovat. Mělo také dojít k všeobecnému odzbrojení lokálních kmenů. V Tripolské republice tedy oficiálně vládla Rada republiky.⁵⁹ Některé publikace tvrdí, že Itálie uznala nezávislost libyjské republiky, která měla sídlo v Gharjánu, již v roce 1917.⁶⁰ Tripolští vůdci však svolali kongres v Gharjánu až roku 1920. Zde byla přijata deklarace odmítající jakoukoli italskou suverenitu nad územím Tripolské republiky. A byla také jmenována nová prozatímní gharjánská vláda. Itálie tak definitivně ztrácí moc nad Tripolskem. Poměry v republice avšak nebyly ideální a mezi lety 1920 a 1921 vypukly boje mezi arabskými a berberskými kmeny.

Náhlé změny situace využil nově jmenovaný italský guvernér Giuseppe Volpi, který chtěl získat Tripolsko zpět. 26. ledna 1922 tak zaútočil na přístav Qasr Ahmad a dobyl jej.

⁵⁹ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 87-89

⁶⁰ *Libyjská arabská republika*. Praha: Velvyslanectví Libyjské arabské republiky, [197-?], 100 s., s. 49

Tripolští představitelé hledali pomoc u bratrstva Sanúsíja v Kyrenaice a uzavřeli s nimi dohodu o společném postupu proti Italům. Tripolští přesvědčili vůdce Sanúsíjů Sajjida Idrise, aby přijal funkci emíra (vládce) také v Tripolsku. V březnu 1922 bylo uzavřeno příměří, které ale nemělo dlouhého trvání. Předseda Ústřední organizace reforem v Tripolsku ohlásil sjednocení Tripolska a Kyrenaiky pod vládou jednoho panovníka. Na italské scéně se objevila osobnost italského plukovníka Rodolfa Grazianiho. Následovala okupace a obléhání pod jeho velením. Itálie znovu dostala pod kontrolu oblast pláně al-Džifára a pohoří Džabal Nafúsa. Tato válka byla ukončena dobytím Jífrinu v říjnu 1922.

V letech 1919 – 1922 se Italové intenzivně věnovali znovudobytí Tripolska. Mezitím byl v italské části rozdělené Kyrenaiky založen kyrenaický parlament. V něm zasedali pouze tři Italové a zbylých 53 členů zastávali kmenoví vůdci a místní městská elita. Předsedou parlamentu byl bratranec sanúsíjského vůdce Sajjid Safí ad-Dín as-Sanúsí. Italové měli snahu o získání kontroly nad vnitrozemskou částí Kyrenaiky mírovou cestou. Ale problém nastal, když vládce této oblasti Sajjid Idrís přijal roku 1922 titul emíra v Tripolsku. Italové si uvědomili, že jejich mírová politika je zde bezvýznamná. Emír Kyrenaiky, nově Tripolska, a vůdce Sanúsíjů utekl ze strachu z Italů do Egypta. V boji s Italy tak nadále pokračovali jeho bratr a bratranec.⁶¹

3.2.4 Nástup fašismu v Itálii

V roce 1922 se moci v Itálii ujal Benito Mussolini a nastolil zde fašismus. Jedná se o „*diktaturu antiliberálního a antidemokratického zaměření vycházející z nacionalismu nebo rasismu*“. Fašismus vznikl na základě složité hospodářské, sociální a společenské situace v meziválečné Evropě. Již v roce 1919 byla v Itálii založena teroristická organizace Bojové svazky (*Fasci di Combattimento*), která se v roce 1921 přeměnila v Národní fašistickou stranu (*Partito Nazionale Fascista*). Do jejího čela byl dosazen právě Mussolini, který se po státním převratu, označovaném jako „Pochod na Řím“, stal předsedou vlády. V roce 1926 byla Itálie prohlášena za fašistický stát jedné strany.⁶²

Italská zahraniční politika byla zcela v Mussoliniho kompetenci. Honosil se titulem prozatímní správce ministerstva zahraničí. Byly obnoveny snahy Itálie o vytvoření velké říše a zahájeno znovudobývání Libye. Ve spojitosti se „znovudobýváním“ se často setkáváme

⁶¹ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 89-91

⁶² ŽALOUDEK, Karel. *Encyklopedie politiky*. 2. přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Libri, 1999, 359 s. ISBN 8085983753., s. 125

s pojmem „reconquista“.⁶³ Mussolini jmenoval velitelem plánované vojenské akce generála Grazianiho. Ten je v pozdějších dobách známý svými represemi, násilným jednáním a budováním koncentračních táborů.⁶⁴ Bez ohledu na dosavadní smlouvy mezi Itálií, Tripolskem a Kyrenaikou se italská agrese stupňovala. Do země proudila italská vojska především s cílem obsadit zemědělské oblasti s úrodnou půdou v Tripolsku a severní Kyrenaice a zajistit tak lidem převážně z jižní Itálie blahobyt. Dá se zde hovořit o nové vlně kolonizace ze strany Itálie.⁶⁵ Italský guvernér pro Tripolsko Giuseppe Volpi měl v plánu učinit z Tripolska italskou agrární kolonii. Libyjský lid se vytrvale bránil.

Tripolská vláda opustila Misurátu a roku 1924 Tripolsko zcela podlehl italskému nátlaku. Oblast pohoří Džabal Nafúsa a Fezzánu byly nadále mimo italskou kontrolu. Prioritou generála Grazianiho bylo především si podmanit místní kmeny a jejich území s oázami. Největší odpor však kladli obyvatelé Kyrenaiky. Emír Idrís se snažil řídit situaci z Egypta. Již od začátku roku 1923 v této oblasti probíhala druhá italsko-sanúsijská válka. Roli vůdce bratrství převzal po odchodu Idríse Sajjid Muhammad ar-Ridá as-Sanúsí. Parlament v Kyrenaice byl rozpuštěn. Válka opět získala charakter guerilly. Sanúsijský odboj byl podporován místním obyvatelstvem a do čela odporu se postavil Umar al-Muchtár. Graziani přikročil k masovému teroru. Během války ho Italové přezdívali „pacifikátor Libye“, zatímco Arabové „řezník z Fezzánu“.⁶⁶ Dankovičová jeho radikální činy popisuje následovně: „obyvatelstvo v dobytých územích bylo násilně vystěhováno a soustředěno v koncentračních táborech, kde po tisících umíralo, vesnice byly vypalovány a letecky bombardovány.“⁶⁷ Takovému chování ze strany evropské země, jakou je Itálie, se nechce věřit. Imperialistické vize ve spojení s diktaturou jsou toho schopny. Krvavé boje nepřestávaly a v roce 1930 byl na území Kyrenaiky dokonce použit bojový plyn.

Na začátku roku 1928 se v sanúsijském centru Adždábíja dobrovolně vzdal Italům zastupující vůdce Sajjid Muhammad ar-Ridá as-Sanúsí. Daný stav se tím však nijak nezlepšil. Italové ho záhy vyhnali do exilu na Sicílii. Jeho roli vůdce Sanúsijsů převzal Umar al-Muchtár. Situace se začala měnit až s příchodem samotného generála Grazianiho a vyvíjet v neprospěch Libyjců. V Kyrenaice byla použita taktika spálené země a jednalo se o válkou nejvíce zasažený

⁶³ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 91

⁶⁴ HAIMZADEH, Patrick. *V srdci Kaddáfího Libye*. V Brně: Jota, 2011. 155 s., [8] s. obr. příl. ISBN 978-80-7217-911-4., s. 33

⁶⁵ DANKOVIČOVÁ, Inge. *Libye*. Praha: ČTK-Pressfoto, 1980, 142 s., s. 15

⁶⁶ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 91-93

⁶⁷ DANKOVIČOVÁ, Inge. *Libye*. Praha: ČTK-Pressfoto, 1980, 142 s., s. 15

region. Obyvatelstvo hladovělo, živořilo, bylo nuceno snášet špatné zacházení a šířily se zde různé nemoci. Vojáci vybíjeli dobytek a zasypávali či dokonce nařizovali otrávit studny s pitnou vodou.⁶⁸ Graziani dále nechal vybudovat hradbu z ostnatých drátů táhnoucí se napříč pouští podél egyptských hranic, aby zabránil podpoře rebelů z Egypta. Šejch Umar al-Muchtár dokázal během války sjednotit značné množství kmenů, které bojovaly po jeho boku proti italským okupantům.⁶⁹ Jejich společný odboj byl přes veškerou snahu potlačen, když se v roce 1931 Italům podařilo vůdce Umara zajmout a dobýt tak oázu Kufra. Ten byl po krátkém soudním procesu popraven oběšením. Rozsudek trestu smrti byl proti všem mezinárodním zvyklostem té doby.⁷⁰ Umar al-Muchtár je od té doby uznáván libyjským národním hrdinou. Válka a nepřetržité boje trvající víceméně od roku 1911 skončily až v roce 1932. Povstání v Kyrenaice bylo tvrdě potlačeno a dne 24. ledna 1932 byla válka, známá jako džihád, oficiálně ukončena.⁷¹ Itálie Libyi zcela obsadila a začala zde uplatňovat kolonizační politiku.

Válka zanechala v Libyi strašlivé následky. V důsledku výše zmíněného teroru a represálií zemřelo více než 80 000 lidí. Pouze na území Kyrenaiky zmizela více než polovina obyvatelstva, což mělo vliv na posílení rozdílů v identitě jednotlivých regionů (mezi Kyrenaikou, Tripolskem a Fezzánem). Zničen byl také tradiční zemědělsko-pastevecký systém. Bylo vybito devět desetin dobytka a zabaveno 120 000 hektarů nejúrodnější půdy bez náhrady pro Libyjce. Celkem přišlo do Libye až na 100 000 italských kolonistů.⁷² Původní libyjské obyvatelstvo muselo platit daně. Ekonomika země upadala, přestože ji italská vláda sponzorovala. Libye byla především zemědělskou kolonií Italů. Ti ještě v tomto období nevěděli o bohatých nalezištích ropy.⁷³

Tato válka proti Itálii byla důležitým, i když nešťastným mezníkem v dějinách Libye.

3.2.5 Vliv 2. světové války

Itálie se ve 30. letech aktivně věnovala svým koloniím v Libyi, Jemenu a Etiopii. Libye byla plnohodnotnou italskou kolonií nazývanou jako čtvrtý břeh. Jednalo se o „čtvrtý břeh“ Itálie vyplývající z její geografické polohy. „První břeh“ tvořilo Jaderské moře, „druhý břeh“

⁶⁸ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 94-95

⁶⁹ HAIMZADEH, Patrick. *V srdci Kaddáfího Libye*. V Brně: Jota, 2011. 155 s., [8] s. obr. příl. ISBN 978-80-7217-911-4., s. 33

⁷⁰ DANKOVIČOVÁ, Inge. *Libye*. Praha: ČTK-Pressfoto, 1980, 142 s., s. 15-16

⁷¹ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 96

⁷² HAIMZADEH, Patrick. *V srdci Kaddáfího Libye*. V Brně: Jota, 2011. 155 s., [8] s. obr. příl. ISBN 978-80-7217-911-4., s. 34

⁷³ DANKOVIČOVÁ, Inge. *Libye*. Praha: ČTK-Pressfoto, 1980, 142 s., s. 16

Tyrhénské moře, „třetí břeh“ hranice s Albánií, Černou Horou a Dalmácií a tento „čtvrtý břeh“ byla Libye a část Středozemního moře. Tyto čtyři pomyslné italské „břehy“ tvořily základ projektu Velká Itálie. A tento projekt byl zase součástí tradiční myšlenky nesoucí název Mare nostrum („naše moře“). Jednalo se o imperialistickou představu, jak Itálie obnoví své území v rozsahu starověké Římské říše. Právě období kolonialismu této myšlenky napomohlo a fašistická Itálie měla snahy ji naplnit. Sám duce Benito Mussolini hlásal: „*Historické cíle Itálie mají dvě jména: Asie a Afrika*“. Projekt Velké Itálie byl realizován zejména od roku 1936 směrem právě do Afriky. Za výsledek tohoto projektu lze považovat obsazení Etiopie roku 1936 a založení Italské východní Afriky, již tvořily Etiopie, Eritrea a Somálsko.

Hlavním představitelem a zastáncem italské expanze v Africe byl Italo Balbo, italský maršál a ministr letectva. Po obsazení Libye se v roce 1933 stal jejím generálním guvernérem. 3. prosince 1934 byla zřízena **italská Libye**, která vznikla sjednocením italského Tripolska a italské Kyrenaiky. Oblast byla nazývána **Italská severní Afrika**. Obyvatelé této nové Libye byli označeni jako italští libyjské občany. Guvernér Balbo ji roku 1937 rozdělil na čtyři provincie: **Tripolis, Bengerázi, Darna a Misuráta**. Ty se staly nedílnou součástí Italského království až do začátku roku 1939. Teprve tohoto roku byla oficiálně dokončena libyjská reconquista („znovudobytí“). Pod vedením generálního guvernéra Italo Balba byla Libye budována jako vzorová fašistická italská kolonie. Hlavní heslo znělo: „*věřit, poslouchat, bojovat*“.

Tato fašistická koloniální politika se v Libyi projevovala následovně. Základem kolonizačního plánu guvernéra Balba byla masová kolonizace a přisun italského obyvatelstva koncem 30. let. Je pravdou, že Italové se nyní snažili o modernizaci a obnovu válkou zničené Libye, především Kyrenaiky. Kyrenaika byla kromě války také postižena obrovským suchem. Italo Balbo vypracoval program na získání vody. Ten spočíval zejména na nalezení podzemních vodních zdrojů k zavlažování. Lidé kopali zavlažovací kanály a vrtali studny. Koloniální správa se věnovala i dopravní infrastruktuře – výstavbě železnic, budování dopravní sítě či letecké dopravě. Zásadní byla stavba silnice vedoucí při pobřeží od tuniské až k egyptské hranici. Silnice je známa pod názvem Litoranea nebo Via Balbia. Dalšími sektory italského zájmu byli i architektura, školství, zdravotnictví či zemědělství. Itálie investovala do Libye obrovské množství peněz. Většina nákladů však směřovala pouze do Kyrenaiky a Tripolisu. O Fezzán nejevila Itálie sebemenší zájem.⁷⁴ I když se zdá, že situace v Libyi směřovala k lepšímu, místní

⁷⁴ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 81; 97-103

obyvatelé měli hrůzy války stále na paměti. Italové vše budovali zjištěně a za mocenskými účely. Období rozkvětu bylo přerušeno 2. světovou válkou, která s sebou přinesla zpět bídu a utrpení.

Druhá světová válka zasáhla Libyi a celkově severní Afriku nejsilněji v letech 1940 – 1943. Zdejší válečné operace nesly různé názvy, např. Pouštní válka, Africké tažení, Severoafrické tažení či Tažení v Západní poušti.⁷⁵ Libye byla strategickým územím jak pro vojska Spojenců, tak pro vojska Osy (Osa Berlín-Řím-Tokio). Její poloha ve středu severní Afriky byla nevýhodou.⁷⁶ A to především v tom smyslu, že Libye sousedila na východě s britským Egyptem a na západě s Tuniskem a Alžírskem, které spadaly pod francouzskou správu. Na libyjském území tudíž docházelo k početným střetům a bojům.

Itálie vstoupila do války 10. června 1940 na straně států Osy. Do bojových operací v Severní Africe nasadila Itálie dvě armády, v jejichž čele stál generální guvernér Libye Italo Balbo. Aktivně se v bojích také angažoval generál Rodolfo Graziani. Krátce po vypuknutí války byl Balbo sestřelen a zemřel. Na jeho funkci libyjského generálního guvernéra nastoupil polní maršál Graziani. První boje probíhaly na egyptsko-libyjské hranici mezi Italy a Brity. Mussolini dal v srpnu příkaz k postupu do Egypta, s cílem ovládnout Suezský průplav, který byl pod dohledem Spojeného království. Italské jednotky zde neměly příliš velký úspěch, a proto je Mussolini poslal do Řecka. Britové však zaútočili a 22. ledna 1941 dobyli přístavní město Tobruk a podmanili si celou Kyrenaiku. Italové utrpěli tvrdou porážku. Poměry sil se změnily, když byla britská vojska odvolána do Řecka a na pomoc Italům přispěchaly německé síly.⁷⁷

Libye byla nyní okupována německo-italskými vojenskými jednotkami, kterým velel německý polní maršál **Erwin Rommel** přezdíváný Pouštní liška.⁷⁸ Ten, jako jeden z nejlepších vojevůdců, ihned proti Britům zasáhl a 24. března 1941 je porazil. Britové opustili Kyrenaiku kromě přístavu Tobruk. Následovalo známé obléhání Tobruku, kterého se významnou měrou účastnily i československé jednotky. Přístav byl obklíčen německo-italskými vojsky. Britům se ho podařilo osvobodit až zhruba po osmi měsících a opět si podmanili Kyrenaiku. Rok 1942 probíhal ve znamení neustálých bojů mezi britským generálem Auchinleckem, jehož později ve funkci vystřídal známý generál **Bernard Law Montgomery**, a německým generálem Rommelem. 21. července 1942 vojska Osy dobyla Tobruk. Rommel zvítězil v „první bitvě“ u el-Alameinu, za což byl oceněn a jednalo se o velký úspěch. Avšak Britové v říjnu 1942 zahájili

⁷⁵ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 103

⁷⁶ DANKOVIČOVÁ, Inge. *Libye*. Praha: ČTK-Pressfoto, 1980, 142 s., s. 16

⁷⁷ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 103-104

⁷⁸ HAIMZADEH, Patrick. *V srdci Kaddáfího Libye*. V Brně: Jota, 2011. 155 s., [8] s. obr. příl. ISBN 978-80-7217-911-4., s. 35

jednu z nejvýznamnějších bitev 2. světové války vůbec – „druhou bitvu“ u el-Alameinu. Maršál Rommel byl donucen ustoupit a nakonec se stáhnul až do Tuniska. V této bitvě Rommel nezmohl. Britský generál Montgomery obsadil nejprve Tobruk, následovně Bengházi, Misurátu, al-Chums a v lednu 1943 i Tripolis. 7. února 1943 bylo již celé území Libye pod britsko-francouzskou kontrolou. Italsko-německá vojska se vzdala až 13. května 1943.⁷⁹

Teprve na přelomu let 1942 a 1943 byly vojenské jednotky Osy vyhnány z celého území Libye.⁸⁰ Tím byla definitivně ukončena válka v Severní Africe a na Blízkém východě. Fašistický projekt Velké Itálie se nedočkal své realizace a bylo od něj upuštěno.⁸¹ Na území Libye se odehrály jedny z nejtěžších bojů 2. světové války. Vesnice a města byla zničena, stáda dobytka opět vybita, lidé hladověli, trpěli epidemiemi a nemocemi, a byli nuceni k odchodu do oblastí s nevlídnými podmínkami k životu. Přesto i tito lidé pomáhali spojeneckým armádám a kolaborovali s nimi.⁸²

3.3 Proces nezávislosti v Libyi

Po válce se očekávalo vyhlášení jednoho či více států v rámci tehdejší Libye. Avšak Libye byla od roku 1943 i nadále okupována Spojenci. Došlo k administrativnímu rozdělení na dva regiony. Kyrenaika a Tripolsko spadaly pod vojenskou správu Britů a Fezzán byl pod správou Francouzů.⁸³ Nově nastolený okupační režim vyvolal nové národně osvobozené hnutí. Libyjský lid nechtěl připustit myšlenku, že by se Libye měla z italské kolonie proměnit na kolonii britskou a francouzskou. Otázka budoucnosti Libye byla tématem mezinárodních jednání a byla diskutována i na postupimské konferenci v roce 1945.⁸⁴

Díky strategické poloze Libye v centru Středomoří o ni projevil zájem světové mocnosti jako Velká Británie, Spojené státy americké (USA), Francie a rovněž i Sovětský svaz (SSSR). Objevily se také návrhy na navrácení Libye do správy Itálie či zapojení Egypta a Tuniska. Dle některých měla Libyi spravovat OSN.⁸⁵ Především Velká Británie se snažila získat politický a hospodářský vliv v Libyi. To jí zajistil zejména vztah s emírem Idrísem.⁸⁶ Sajjid

⁷⁹ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 105-107

⁸⁰ DANKOVIČOVÁ, Inge. *Libye*. Praha: ČTK-Pressfoto, 1980, 142 s., s. 16

⁸¹ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 107

⁸² DANKOVIČOVÁ, Inge. *Libye*. Praha: ČTK-Pressfoto, 1980, 142 s., s. 16

⁸³ HAIMZADEH, Patrick. *V srdci Kaddáfího Libye*. V Brně: Jota, 2011. 155 s., [8] s. obr. příl. ISBN 978-80-7217-911-4., s. 36

⁸⁴ DANKOVIČOVÁ, Inge. *Libye*. Praha: ČTK-Pressfoto, 1980, 142 s., s. 16

⁸⁵ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 108-109

⁸⁶ DANKOVIČOVÁ, Inge. *Libye*. Praha: ČTK-Pressfoto, 1980, 142 s., s. 16

Muhammad Idrís as-Sanúsí byl v kontaktu s Brity již od roku 1940, kdy se s nimi podílel na společné vojenské operaci.⁸⁷ Nyní se vyslovil ve prospěch Britů, že nesouhlasí s tím, aby se v Kyrenaice jakkoli angažovali Itálie či Sovětský svaz. Upřednostňoval vazby na Velkou Británii. Libyjská otázka zůstávala nedořešená. Libye byla nadále rozdělena do tří zón mezi Velkou Británií a Francií.

Na názory libyjské reprezentace a obyvatelstva se nikdo neptal. Vnitropolitická situace v Libyi byla komplikovaná. Společnost byla rozdělena na ty, kteří podporovali Idríse a jeho probritský postoj, a na konzervativní kmenové náčelníky. Právě kmenové a klanové vazby měly v politice důležitou roli. Tripolští předáci požadovali úplnou nezávislost jednotné Libye, čímž je myšleno sjednocení Tripolska, Kyrenaiky a Fezzánu.⁸⁸ Je zjevné, že tripolští vůdci a pracující lid chtěli jít cestou demokratického vývoje, sjednoceného libyjského území, úzkou spoluprací s arabskými státy a vyžadovali odchod okupačních vojsk. Od roku 1947 probíhaly v Libyi protiimperialistické manifestace.⁸⁹ Zmíněnou spoluprací s arabskými státy mělo zajistit členství Libye v Lize arabských států (LAS). Sajjid Idrís byl označen za „*jediného možného sjednotitele Libye*“. V Káhiře byl dokonce zřízen Výbor osvobození Libye.

10. února 1947 byly podepsány mírové smlouvy s Itálií. Itálie se vzdala všech nároků na území v Africe. Britové a Američani převzali zodpovědnost za bývalé italské kolonie. V roce 1948 byla ustavena **komise**, jejímž úkolem bylo informovat o vnitřním stavu Libye a zjišťovat požadavky a přání místního obyvatelstva o budoucnosti jejich země. Tripolští vůdci žádali okamžitou, úplnou nezávislost a jednotnou Libyi. A dále také členství v LAS. Naopak obyvatelé a kmeny v Kyrenaice žádali nezávislou Kyrenaiku v čele se Sajjidem Idrísem. Byla navržena i možnost spojení se s Tripolskem. Jako poslední se vyjádřil Fezzán, kde byl silný vliv Francouzů. Přesto místní vůdci žádali spojení Fezzánu, Kyrenaiky a Tripolska pod vedením Sajjida Idríse. Komise pro řešení situace v Libyi zjistila, že Libyjci chtějí svobodu a nezávislost od cizích vlád. Avšak také poukazovala na nepřipravenost a negramotnost libyjského lidu a zaostalost země. Tací občané by nebyli schopni vládnout. Závěr komise byl takový, že Libye je nesoběstačná a není připravena na nezávislost. Toto prohlášení vzbudilo v Libyi zklamání a rozhořčení.

Budoucnost Libye se řešila na mezinárodní úrovni a v OSN. Američtí zástupci zastávali zájmy obyvatelstva, ale i mezinárodního míru a bezpečnosti. Egypt podporoval okamžitou

⁸⁷ HAIMZADEH, Patrick. *V srdci Kaddáfího Libye*. V Brně: Jota, 2011. 155 s., [8] s. obr. příl. ISBN 978-80-7217-911-4., s. 36

⁸⁸ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 109-110

⁸⁹ DANKOVIČOVÁ, Inge. *Libye*. Praha: ČTK-Pressfoto, 1980, 142 s., s. 16

nezávislost Libye. Po zdlouhavých jednáních se zástupci OSN rozhodli pro nezávislost. Nejdříve byla vyhlášena nezávislost Kyrenaiky v červenci 1949 a bylo uznáno právo na sebeurčení místního obyvatelstva. Čelní představitelé Kyrenaiky se snažili docílit jejího sjednocení s Tripolskem. V listopadu 1949 vznikla autonomní kyrenaická vláda. V oblasti Fezzán byla ustavena přechodná vláda a reprezentativní shromáždění.

21. listopadu 1949 přijalo Valné shromáždění OSN rezoluci č. 289, o ustanovení Libye nezávislým svrchovaným státem, a to nejpozději do 1. ledna 1952. Od roku 1950 představitelé pracovali na nové ústavě, aby mohli založit nezávislý libyjský stát. Libyjská ústava byla přijata 7. října 1951. Bylo založeno prozatímní národní shromáždění, které 2. prosince 1950 přijalo rozhodnutí, že Libye bude federální monarchií pod vládou Sajjida Idríse as-Sanúsího. Vzniklo tak **Spojené království Libye**. Šlo o dědičnou monarchii s federální formou vlády. Libye se oficiálně skládala ze tří regionů – Tripolsko, Kyrenaika a Fezzán. Hlavními městy byly Tripolis a Benghází. Státním náboženstvím byl vyhlášen islám.

Nezávislost byla vyhlášena **24. prosince 1951** v Benghází. Sajjid Idrís se stal panovníkem jako král **Idrís I**. Spojené království Libye bylo prvním a také jediným africkým státem, který byl vytvořený Valným shromážděním OSN.⁹⁰

3.3.1 Liga arabských států (LAS)

Liga arabských států je mezivládní regionální organizace arabských zemí. Byla založena 25. března 1945 v Káhiře podpisem Paktu Ligy arabských států. Ten podepsalo sedm zakládajících států – Egypt, Irák, Jemen, Jordánsko, Libanon, Saúdská Arábie a Sýrie. Sídlem organizace byla od roku 1979 Káhira (Egypt), později na čas Tunis (Tunisko), a nyní je jím opět Káhira.

Nejvyšším stálým orgánem Ligy je Rada, kterou tvoří zástupci všech členských států a schází se dvakrát ročně. Dalšími orgány jsou Arabská konference na nejvyšší úrovni, Rada společné obrany, Poradní výbor (složený z členských ministrů zahraničí), Hospodářská rada (složená z odpovídajících členských ministrů) a generální sekretariát v čele s generálním tajemníkem.⁹¹ Tím je od roku 2011 Nabil el-Arabi z Egypta.⁹²

⁹⁰ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 110-113

⁹¹ ŽALOUDEK, Karel. *Encyklopedie politiky*. 2. přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Libri, 1999, 359 s. ISBN 8085983753., s. 236

LANG, Václav. *Liga arabských států*. In: *Novinky.cz* [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <https://tema.novinky.cz/liga-arabskych-statu>

⁹² Arab League Fast Facts. In: *cnn.com* [online]. Poslední změna 2017-03-26 [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2013/07/30/world/meast/arab-league-fast-facts/>

Jejím hlavním cílem je vzájemná spolupráce členských arabských zemí v politické, hospodářské, sociální a kulturní oblasti. Od roku 1950, kdy byla podepsána smlouva o společné obraně a hospodářské spolupráci, je také organizací kolektivní obrany. Členské státy na sebe navzájem nesmí útočit. Liga má také funkci dohledu nad řešením eventuálních konfliktů.

Počet členů postupně vystoupal od sedmi zakládajících k současným 22 členům. Členskými státy LAS jsou: Alžírsko (1962), Bahrajn (1971), Džibutsko (1977), Egypt (1979), Irák, Jemen (1967), Jordánsko, Katar (1971), Komory (1993), Kuvajt (1961), Libanon, **Libye** (1953), Maroko (1958), Mauritánie (1973), Omán (1971), Palestina/Organizace pro osvobození Palestiny (OOP) (1976), Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty (SAE) (1971), Somálsko (1974), Súdán (1956), Sýrie a Tunisko (1958). Jednotlivé státy mohou být účasti v Lize zbaveny nebo může být jejich členství pozastaveno. Egyptu bylo pozastaveno členství v roce 1979, protože podepsal mírové dohody s Izraelem. Členství však bylo znovu obnoveno v roce 1987.⁹³ Další země, které bylo pozastaveno členství, byla právě **Libye**. Stalo se tak 22. února 2011 v reakci na krvavé potlačování protivládních protestů. Její členství bylo obnoveno v červenci téhož roku.⁹⁴ V současnosti je členství dočasně pozastaveno Sýrii za přetrvávající násilí. A to konkrétně od 16. listopadu 2011.⁹⁵

3.4 Libyjské království (1951 – 1969)

Dne 24. prosince 1951 byla Libye prohlášena za nezávislé Spojené království Libye. V jejím čele stál král Idrís I. (Sajjid Idrís as-Sanúsi). Spojené království Libye bylo federativně rozděleno na tři autonomní provincie: Kyrenaika, Tripolsko a Fezzán. Mělo dvě hlavní města, Tripolis a Benghází. V roce 1953 zažádala Libye o členství v LAS. Zásadní zlom nastal, když byla v roce 1959 v Kyrenaice objevena ropa. Libye se stala ekonomicky stabilní zemí s vysokými příjmy z prodeje ropy. Problémem bylo, že státní reprezentace využívala peníze z ropy pouze pro své účely, nikoliv však pro blaho státu a jeho obyvatelstva. Situace v zemi spojovaná s korupcí vedla k rostoucí nespokojenosti mezi obyvateli. Dále došlo také ke změnám v územním členění. Roku 1963 došlo ke zrušení systému tří autonomních oblastí a

⁹³ ŽALOUDEK, Karel. *Encyklopedie politiky*. 2. přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Libri, 1999, 359 s. ISBN 8085983753., s. 236

LANG, Václav. *Liga arabských států*. In: *Novinky.cz* [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <https://tema.novinky.cz/liga-arabskych-statu>

⁹⁴ Arab League Fast Facts. In: *cnn.com* [online]. Poslední změna 2017-03-26 [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2013/07/30/world/meast/arab-league-fast-facts/>

⁹⁵ iDnes.cz, ČTK. Liga arabských států pozastavila členství Sýrii zmítané nepokoji. In: *iDNES.cz/Zprávy* [online]. Poslední změna 2011-11-12 [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/liga-arabskych-statu-pozastavila-clenstvi-syrii-zmitane-nepokoji-10t-/zahranicni.aspx?c=A111112_142912_zahranicni_cem

vznikl jednotný stát s názvem Libyjské království. Tímto sjednocením vrostla moc krále a jeho nejbližších poradců. Hlavní město se přesunulo do al-Bajdá. V Libyjském království stále více sílil panarabismus a orientace na arabské státy, zejména Egypt. V roce 1964 vypukly revoluce na podporu arabské sounáležitosti. Nepokoje přerostly ve vojenský převrat, který proběhl úspěšně 1. září 1969. K moci se dostává plukovník Muammar Kaddáfí.⁹⁶

3.5 Vláda Muammara Kaddáfího (1969 – 2011)

Muammar Kaddáfí, či Muammar al-Kaddáfí, se dostal k moci po státním převratu z 1. září 1969. Skupina dvanácti vojenských důstojníků pod Kaddáfího vedením uskutečnila vojenský převrat označovaný jako „operace Jeruzalém“.⁹⁷ Akce byla pečlivě naplánovaná a proběhla za nepřítomnosti libyjského krále Idríse. Fakt, že i další nejvyšší vojenská představitelé byli tou dobou mimo město, přispěl k tomu, že nebyl kladen téměř žádný odpor a převrat proběhl hladce.⁹⁸ Povstalci obsadili hlavní strategické body země. Byly obsazeny kasárny v Benghází, Tripolis a kasárny v blízkosti hlavního města al-Bajdá. Monarchie byla okamžitě zrušena a v Libyi byl nastolen autoritativní režim Muammara Kaddáfího.⁹⁹

3.5.1 Charakteristika Kaddáfího režimu

„Revolucí 1. září 1969“ („vítězná revoluce“) zavládl v Libyi autoritativní Kaddáfího režim. Kaddáfího diktatura. Jeho režim byl založen a ovlivněn následujícími oblastmi:

- arabský nacionalismus, panarabismus
- islám
- libyjské kmenové tradice
- klientismus, protekce

Arabský nacionalismus a panarabismus se v Libyi šířili převážně mezi mladšími generacemi a studenty. Výrazně přispěli ke změně režimu. Jednalo se zejména o silný vliv Egypta a jeho prezidenta Džamála Abd an-Násira. Sám Kaddáfí byl přezdíván jako „Libyjský

⁹⁶ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 115-122

⁹⁷ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 124

⁹⁸ TELIČKA, Marek. *Libye: zlobivé dítě Afriky*. In: *Stoplusjednička.cz* [online]. Poslední změna 2013-04-18. [cit. 2017-04-11]. Dostupné z: <http://www.stoplusjednička.cz/libye-zlobive-ditko-afriky>

⁹⁹ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 124

Násir“. Násir byl jeho velkým vzorem.¹⁰⁰ První fázi libyjské revoluce můžeme nazvat „násiristickou epochou“. Tato tzv. „egyptizace“ či „arabizace“ se projevila kupříkladu ve změně vlajky, hymny, či v novém státním názvu Libyjská arabská republika.¹⁰¹ Novou hymnou se stal známý vojenský pochod „Alláhu akbar“ („Alláh je Největší!“¹⁰²). Objevovaly se také snahy o sjednocení těchto dvou zemí.¹⁰³ Oblast panarabismu úzce souvisí s členstvím Libye v LAS, kde je stěžejní spolupráce a pospolitost arabských zemí (viz oddíl 3.3.1). Termín panarabismus lze přeneseně říci jako „všearabství“. *Pán* znamená v řečtině *vše*. Jde o ideové a politické hnutí, jehož cílem je sjednocení zemí arabského světa.¹⁰⁴ V roce 1970 založil Kaddáfí politickou stranu podle egyptského vzoru libyjský Arabský socialistický svaz. Byla to jediná politická strana v zemi a jejími členy měli být všichni Libyjci.¹⁰⁵ Kaddáfí razil teorii „*moc lidu prostřednictvím lidu a pro lid*“.¹⁰⁶

Kaddáfí zachovával v legislativě islámské principy. Například šlo o striktní zákaz alkoholu nebo bičování za nemanželský pohlavní styk.

Pro Kaddáfího režim je dále stěžejní vyhlášení Rady revolučního velení (RRV), ke kterému došlo vzápětí po převratu. Kaddáfí se stal jejím předsedou a v jeho rukou se soustředila veškerá moc.¹⁰⁷ V rámci odmítání a potlačování imperialismu a kolonialismu revoluční rada zavřela v roce 1970 americké (Wheelus Air Base) a britské (El Adem) vojenské základny na libyjském území. Potom také nechala pozavírat vojenské stoupence bývalé monarchie, posílila armádu, nechala zavřít křesťanské kostely a zrušila politické strany. Došlo i k zrušení tradičního mystického řádu Sanúsíja. Veškerý majetek Italů byl zkonfiskován a obyvatelé samotní byli ze země vyhoštěni. Jednalo se o částečnou pomstu z dob, kdy Libye byla italskou kolonií. Nicméně na druhou stranu RRV hojně investovala do zemědělství a programů na rozvoj

¹⁰⁰ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 121; 124

¹⁰¹ GOMBÁR, Eduard. *Dramatický půlměsíc: Sýrie, Libye a Irán v procesu transformace*. Praha: Univerzita Karlova, 2001, 215 s. ISBN 8024603705., s. 85

¹⁰² REEBER, Michel. *Islám*. Vyd. 1. [Praha]: Levné knihy, 2008. 65 s. Malá moderní encyklopedie. ISBN 978-80-7309-499-7., s. 24

¹⁰³ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 126

¹⁰⁴ ŽALOUDEK, Karel. *Encyklopedie politiky*. 2. přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Libri, 1999, 359 s. ISBN 8085983753., s. 329

¹⁰⁵ GOMBÁR, Eduard. *Dramatický půlměsíc: Sýrie, Libye a Irán v procesu transformace*. Praha: Univerzita Karlova, 2001, 215 s. ISBN 8024603705., s. 85

¹⁰⁶ HAIMZADEH, Patrick. *V srdci Kaddáfího Libye*. V Brně: Jota, 2011. 155 s., [8] s. obr. příl. ISBN 978-80-7217-911-4., s. 58

¹⁰⁷ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 124-126

země.¹⁰⁸ Byly zaváděny pětileté plány na podporu růstu národního hospodářství. První pětiletý plán byl uskutečněn již v letech 1963 – 1968. Pro nenaplnění očekávání byl o jeden rok prodloužen (1968/69). Druhá pětiletka byla naplánována na období 1969 – 1974. Životní úroveň běžného obyvatelstva se začala pomalu zvyšovat.¹⁰⁹ Heslem tohoto období byla „svoboda, socialismus, jednota“.

Na počátku 70. let sílil ve společnosti vliv nové výše zmíněné politické strany. Ta ohrožovala pozici vlády a pravděpodobně vládu kritizovala. Vláda však byla pod kontrolou RRV, v jejímž čele stál sám Kaddáfí. Ten si to nenechal líbit a potřeboval si udržet moc ve státě. Proto odmítl nastolení parlamentní demokracie jako systému vlády a kritizoval buržoazii a úřednictvo (byrokracii). Podněcoval rozpad administrativního aparátu země. V polovině 70. let docházelo k častějším sporům v RRV. Roku 1979 byla Rada jako mocenský orgán zrušena.¹¹⁰

3.5.2 Ideologie Muammara Kaddáfího

Po pádu RRV nastal v zemi koordinovaný chaos, kterého Kaddáfí využil a započal druhou fázi libyjské revoluce. Ta spočívala v zakládání lidových výborů ve veřejném i soukromém sektoru. V roce 1973 Kaddáfí zahájil „kulturní revoluci“ vyhlášením programu mobilizace mas. Jako řešení problémů lidstva uvádí tzv. „Třetí světovou teorii“, která by měla být alternativou kapitalismu a komunismu.¹¹¹ V září 1974 Kaddáfí rezignoval na funkce předsedy RRV, prezidenta republiky a předsedy vlády (od 1970). Rezignoval tudíž na všechny jeho státní funkce kromě vrchního velitele armády, aby se mohl stát „vůdcem revoluce“. Do čela státu tak nově nastoupil předseda vlády Abd as-Salám Džallúd. Od roku 1975 byly masově zakládány lidové výbory, jejichž představitelé zasedali ve Všeobecném lidovém kongresu. Ten nahradil politickou stranu Arabský socialistický svaz.¹¹² V lednu 1976 se sešel první Všeobecný lidový kongres v čele s Kaddáfím. Tímto krokem potvrdil svou roli vůdce revoluce.¹¹³

¹⁰⁸ TELIČKA, Marek. *Libye: zlobivé dítě Afriky*. In: *Stoplusjednička.cz* [online]. Poslední změna 2013-04-18. [cit. 2017-04-11]. Dostupné z: <http://www.stoplusjednička.cz/libye-zlobive-ditko-afriky>

¹⁰⁹ DANKOVIČOVÁ, Inge. *Libye*. Praha: ČTK-Pressfoto, 1980, 142 s., s. 73-74

¹¹⁰ GOMBÁR, Eduard. *Dramatický půlměsíc: Sýrie, Libye a Irán v procesu transformace*. Praha: Univerzita Karlova, 2001, 215 s. ISBN 8024603705., s. 85

¹¹¹ GOMBÁR, Eduard. *Dramatický půlměsíc: Sýrie, Libye a Irán v procesu transformace*. Praha: Univerzita Karlova, 2001, 215 s. ISBN 8024603705., s. 86

¹¹² GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 125; 128

¹¹³ GOMBÁR, Eduard. *Dramatický půlměsíc: Sýrie, Libye a Irán v procesu transformace*. Praha: Univerzita Karlova, 2001, 215 s. ISBN 8024603705., s. 86

Kompletní ideologie Muammara Kaddáfího je ukotvena v jeho vlastním díle nesoucím název *Zelená kniha* (viz oddíl 3.5.3). V září 1976 vydal její první díl, v listopadu 1977 vydal druhý a v červnu 1979 díl třetí. V březnu 1977 započala také nová třetí fáze libyjské revoluce a to zahájením éry *džamáhíríje* (viz podkapitola 2.4 a oddíl 3.5.4).¹¹⁴ Jedná se o zlomové události a změny v Kaddáfího politice a státním zřízení Libye. Proto těmto dvěma tématům věnujeme dva samostatné oddíly této práce.

3.5.3 Zelená kniha

Zelená kniha je politicko-filozofické dílo, jejímž autorem je samotný Muammar Kaddáfí. Popisuje v ní jeho ideologii a ustanovuje základy jeho politického systému džamáhíríje. Kniha byla vydávána postupně po jednotlivých dílech. Tyto tři díly tvoří tři části celistvé knihy. Kniha byla přeložena do desítek jazyků. Čeština je jedním z nich, takže každý má tu možnost, si Zelenou knihu přečíst.¹¹⁵ Ke knize byl později vydán i dvoudílný *Komentář Zelené knihy a Slovník džamáhíríje*.¹¹⁶

První část nese název *Řešení problému demokracie* s podtitulem „*Moc lidu*“ a zabývá se politickou strukturou. Věnuje se otázce přímé demokracie, bez politických stran a parlamentu. Jejich funkci zastávají v džamáhíríji lidové kongresy, v nichž se angažují všichni občané.

Druhá část se jmenuje *Řešení ekonomického problému* s podtitulem „*Socialismus*“ a věnuje se tedy ekonomii. Její hlavní myšlenkou je zajištění základních potřeb, jakými jsou příbytek, příjem, vozidlo a půda a nahrazení námezdního pracovního poměru partnerstvím („*Partneři, nikoli námezdní dělníci*“). Poslední kapitolou této části je domácí služebnictvo.

Třetí část je nazvána *Sociální základna třetí světové teorie* a poskytuje úvahy o sociálních aspektech, rodině, kmenu, národu, ženách, menšinách, černých („*I černí budou pány ve světě*“), vzdělání, jazyku a umění, sportu, jezdeckví a zábavě.¹¹⁷

Kniha jako celek je chápána jako „třetí univerzální teorie“. Tuto teorii Kaddáfí vysvětluje jako „alternativu komunismu, kapitalismu a socialismu“ s využitím „permanentní

¹¹⁴ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 128-129

¹¹⁵ KROPÁČEK, Luboš. *Islámský fundamentalismus*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1996. 263 s. ISBN 80-7021-168-7., s. 124

¹¹⁶ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 129

¹¹⁷ KADDÁFÍ, Muammar. *Zelená kniha*. Most: Dialog, 1990, 161 s. ISBN 8085194112.

revoluce“.¹¹⁸ Druhá a třetí část knihy se zabývají sociální a hospodářskou teorií. Avšak bankovníctví a ropný sektor nejsou v knize zahrnuty. Na tyto oblasti a rozhodování o nich měl výhradní právo pouze sám vůdce Kaddáfí.¹¹⁹ Obsah byl určen zejména pro země třetího světa. V knize nalézáme pouze reference na náboženství, nikoliv konkrétně na islám. Korán ani islám nejsou v knize přímo uvedeny. Kaddáfí hovoří o náboženství pouze z obecného hlediska. Náboženství vnímá jako „*jediný náležitý zdroj legislativy a jako důležitý prvek harmonické jednoty národů*“. Zelená kniha byla inspirována „přímou demokracií“ beduínských kmenů a jejich tradicemi. Zejména se jednalo o důraz na přísnou morálku a prostotu.¹²⁰

3.5.4 Džamáhíríja

Termín *džamáhíríja* lze překládat jako „vláda mas“ či „stát lidových mas“. Jedná se o formu státního zřízení, která byla vyhlášena 2. března 1977 ve městě Sabhá. Oficiální název státu se změnil z Libyjská arabská republika na **Libyjská arabská socialistická džamáhíríja**.¹²¹ Tento nový režim byl kombinací islamismu, arabismu a socialismu. Kaddáfí ho prohlašoval za nejdemokratičtější na světě.¹²² Měl se především odlišovat od monarchistického i republikánského uspořádání. Mendel ho ve své knize popisuje jako: „*politický model, který odmítal jak klasickou formu demokracie, založenou na existenci a soutěžení politických stran, tak vládu jedné strany či jakoukoli dosud známou formu autoritářské moci*“. Základem džamáhíríje byla vize totální lidové moci, která byla uskutečňována novými orgány samosprávy. A to lidovými výbory a lidovými kongresy. V praxi byl tento systém nefunkční. „*Jednak do života obcí a měst vnášel nekompetentnost a chaos, jednak pomáhal udržovat veřejnost v ovzduší revoluční bdělosti a paranoického strachu z úkladů vnitřních i vnějších nepřátel.*“ Veškerá rozhodnutí státu byla činěna z centra, mnohdy osobním rozhodnutím vůdce Kaddáfího. Principy tohoto politického systému byly formulovány v prvním díle Zelené knihy. Model džamáhíríje byl originální projekt, který se jinde v Africe a

¹¹⁸ HAIMZADEH, Patrick. *V srdci Kaddáfího Libye*. V Brně: Jota, 2011. 155 s., [8] s. obr. příl. ISBN 978-80-7217-911-4., s. 58

¹¹⁹ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 129

¹²⁰ KROPÁČEK, Luboš. *Islámský fundamentalismus*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1996. 263 s. ISBN 80-7021-168-7., s. 124

¹²¹ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 129

¹²² LANG, Václav. *Témata: Muammar Kaddáfí*. In: *Novinky.cz* [online]. [cit. 2017-04-13]. Dostupné z: <https://tema.novinky.cz/muammar-kaddafi>

arabském světě neuchytil. Nicméně některými vládci a vzdělanci byl vysoce oceňován, a to i v Evropě.¹²³

Kaddáfí měl Libyi ve vlastních rukách. Nastolení nového režimu vedlo k mnohým změnám ve státní správě a také k mnohým násilnostem. Zatýkání a popravky vedly k hromadnému odlivu vzdělců z Libye. Byla zrušena libyjská vláda a nahrazena Všeobecným lidovým výborem. Lidové výbory byly kontrolovány nově založenými radikálními revolučními výbory. Do čela revolučních výborů byli dosazeni příslušníci kmenů Kaddáfa, Magharha a Warfalla. Tyto kmeny podporovaly Kaddáfího a jeho autoritativní režim již od převratu z 1. září 1969. Sám Kaddáfí se po založení džamáhírije stal generálním tajemníkem Všeobecného lidového kongresu. Z funkce odešel v listopadu 1978, aby se mohl plně věnovat své vůdčí roli v revoluci.

Již v tomto období došlo k decentralizaci moci. Vzniklo **dvojvládí**, kdy se soustavou lidových výborů a státní správou na jedné straně zároveň fungovaly revoluční struktury od vůdce k revolučním výborům na druhé straně.¹²⁴

Přehled státních orgánů a institucí

- **Rada revolučního velení (RVV)** – vznik 1969, v čele Kaddáfí, zánik 1979
- **libyjský Arabský socialistický svaz** – politická strana, vznik 1970, zánik 1975, nahrazena Všeobecným lidovým kongresem
- **vláda** – zrušena 1977, nahrazena Všeobecným lidovým výborem
- **lidové výbory** – vznik 1975
- **Všeobecný lidový kongres** (parlament) – první setkání 1976, funkce generální tajemník Všeobecného lidového kongresu
- **Všeobecný lidový výbor** – vznik 1977
- **revoluční výbory** – kontrola lidových výborů, vznik 1977 v Tripolisu¹²⁵

3.6 Zahraniční politika Kaddáfího

Zahraniční politika hrála důležitou roli v politickém vývoji Libye. Muammar Kaddáfí se snažil aktivně zapojovat do světového dění. Často to mělo negativní následky a diplomatické

¹²³ MENDEL, Miloš. *Arabské jaro: historické a kulturní pozadí událostí na Blízkém východě*. Vydání první. Praha: Academia, 2015. 349 stran. ISBN 978-80-200-2474-9., s. 224

¹²⁴ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 129

¹²⁵ GOMBÁR, Eduard. *Dramatický půlměsíc: Sýrie, Libye a Irán v procesu transformace*. Praha: Univerzita Karlova, 2001, 215 s. ISBN 8024603705., s. 84-87

zahraniční vztahy musely být obnovovány. Až do roku 1977 se zahraniční politika Libye orientovala na Egypt. Tomu nastal konec potom, co Egypt ukončil válku s Izraelem a uznal nedělitelnost jeho území. Tyto mírové dohody odsoudil Kaddáfí i LAS. Následovalo pozastavení členství Egypta v organizaci. Kaddáfí se tedy od Egypta a soustředil se na vlastní „nezávislou“ zahraniční politiku. Ta byla však velice chaotická. Libye neměla jasné zahraničně politické cíle. Hlavní problém spočíval také v nejednotnosti orgánů věnujících se zahraniční politice. Tato situace vyplývala z problematické džamáhírije. Na jedné straně existovalo oficiální „ministerstvo“ zahraničí a na straně druhé zde aktivně působily revoluční výbory, jejichž akce a rozhodnutí nebyly nijak kontrolovány. Ani jedna z odpovědných stran a ani Kaddáfí sám neznali a nerespektovali mezinárodní pořádek, mezinárodní právo a diplomacii. To vše vedlo k mezinárodně politické izolaci Libye. Libyjský stát byl na mezinárodní úrovni vnímán jako nepředvídatelný, nekontrolovatelný a nezodpovědný. Důsledkem všech těchto aspektů byla pozdější zahraniční intervence a svržení Kaddáfího režimu.¹²⁶

3.6.1 Libye a arabské státy

Ve vztahu k arabským zemím Kaddáfí uplatňoval až do roku 1998 myšlenku panarabismu a panislamismu. Byl vyloženě posedlý **ideou arabské jednoty** a chtěl jí dosáhnout v každém případě. Jeho prvním pokusem byla snaha o vytvoření Federace arabských republik v roce 1972. Toto sjednocení Libye, Egypta a Sýrie se však neuskutečnilo.¹²⁷ Od roku 1978 Libye přerušila diplomatického vztahy s Egyptem kvůli Izraeli. Situace se mezi těmito sousedními státy začala zlepšovat až s nástupem nového egyptského prezidenta Husního Mubáraka. Další snahy o sjednocení byly mezi Libyí a Alžírskem (1973), Tuniskem (1974) či Marokem (1984). Nicméně všechny byly neúspěšné nebo měly krátkého trvání. Libyjské snahy o sjednocení arabských zemí vyvrcholily založením Svazu arabského Maghribu roku 1989. Ten ale taktéž zanikl pod vlivem mezinárodních sankcí, které OSN uvalila na Libyi v roce 1992. Kromě Sýrie žádná z arabských zemí nepodpořila Libyi v otázce sankcí. Kaddáfí byl jejich reakcí zklamán a přeorientoval svou zahraniční politiku na jih, do subsaharské Afriky.¹²⁸

¹²⁶ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 139

¹²⁷ TELIČKA, Marek. *Libye: zlobivé dítě Afriky*. In: *Stoplusjednička.cz* [online]. Poslední změna 2013-04-18. [cit. 2017-04-13]. Dostupné z: <http://www.stoplusjednička.cz/libye-zlobive-ditko-afriky>

¹²⁸ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 140-141

3.6.2 Libye a subsaharská Afrika

Směrem do centrální Afriky se Kaddáfí soustředil především na země jako Uganda, Burkina Faso a Čad. V roce 1970 založil Společnost islámské propagace. Jejím záměrem bylo posilovat a šířit islámské zásady v těch afrických oblastech, kde již islám existoval. Kaddáfí tak bojoval proti šíření křesťanství. Od roku 1977 přešel k politice vojenské „pomoci“ a vysílal do cílových zemí libyjská vojska. Burkina Faso si získala Kaddáfího přízeň, když v roce 1984 přijala systém džamáhírije. Od roku 1972 se Libye soustředila na situaci v sousedním **Čadu**, kde probíhala občanská válka. V Čadu se odehrály celkem čtyři občanské války. Kaddáfí provedl intervenci a zasáhl do „druhé“ občanské války. Došlo k rozdělení země na libyjskou a francouzskou sféru vlivu. Čad byl francouzskou kolonií. Libyjská armáda dokonce obsadila čadské hlavní město. Kaddáfí měl v úmyslu sjednotit Čad s Libyí. Avšak k tomu nedošlo a libyjsí vojáci byli v roce 1981 z Čadu staženi. Libye provedla i druhou invazi, a opět neúspěšně. Válka o Čad byla roku 1987 prohrána. Následujícího roku byla podepsána mírová dohoda.

Libye zároveň vedla s Čadem vleklý spor o oblast Awzú. Šlo o hraniční území, které si Francie přisvojila v době kolonizace napříč tomu, že oficiálně patřilo tehdejší italské Libyi. Král Idrís na tuto skutečnost nijak nezareagoval. Nyní si Kaddáfí začal oblast nárokovat pro sebe, obsadil ji a v roce 1975 vyhlásil její anexi. Nakonec o oblasti Awzú rozhodoval soudní tribunál, který ji roku 1994 přisoudil Čadu.¹²⁹

3.6.3 Libye a Sovětský svaz

Kaddáfího počáteční vazba na Egypt ho přivedla i ke vztahům se Sovětským svazem. Bylo tomu tak díky skvělým vztahům mezi Egyptem prezidenta Násira a zeměmi sovětského bloku. Násir podporoval navázání vztahů mezi Libyí a SSSR. Problém byl hlavně v rozdílných ideologiích těchto dvou zemí. Stály proti sobě libyjský antikomunismus a sovětský komunismus. I přes podepsání smlouvy o přátelství a spolupráci byly libyjsko-sovětské vztahy chladné. Libye se obrátila na Sovětský svaz, když ztratila oporu v Egyptě. V roce 1974 byla uzavřena první sovětsko-libyjská vojenská dohoda. Díky ní přicházeli do Libye sovětsí poradci. Vztahy se SSSR byly především obchodní a týkaly se zbrojního obchodu. Libye platila Sovětskému svazu za pomoc hotově, což mu vyhovovalo, a ten jí za to dodával tanky, stíhačky, bombardéry, střely a ponorky. Zbrojení tyto země sblížilo. Nicméně Kaddáfí nepovolil

¹²⁹ GOMBÁR, Eduard. *Dramatický půlměsíc: Sýrie, Libye a Irán v procesu transformace*. Praha: Univerzita Karlova, 2001, 215 s. ISBN 8024603705., s. 100-102

Sovětům mít v Libyi stálou námořní základnu. To a nástup Gorbačova do čela SSSR vedlo k opětovnému ochlazení vztahů.¹³⁰

3.6.4 Libye a otázka terorismu

Od 70. let 20. století byla Kaddáfího zahraniční politika zásadně ovlivněna ekonomickými sankcemi ze strany OSN za podporu terorismu. Kaddáfího režim byl spojován s mnoha teroristickými akcemi. Zasaženy byly především mezinárodní vztahy s USA, Velkou Británií a Francií. Z globálního hlediska pak se všemi členskými státy OSN.¹³¹

Za úřadování prezidentů **Nixona** a **Forda** USA nejevily o Libyi zájem. Kaddáfí byl vnímán jako „nepohodlný přesvědčený vlastenec“. Ke změně vztahů mezi Libyí a USA došlo za vlády prezidenta **Cartera**. Jednalo se však o změnu negativní. Libye byla totiž zařazena na seznam potenciálních nepřátel Spojených států. V roce 1978 byl zakázán vývoz vojenského materiálu a zbraní z USA do Libye. Od té doby vedl Kaddáfí proti Spojeným státům tzv. „konfrontační (konfliktní) politiku“. K razantnímu zhoršení vzájemných vztahů došlo po útoku na americké velvyslanectví v Tripolisu roku 1979. Spojené státy velvyslanectví v Libyi uzavřely a vypověděly libyjské diplomaty z Washingtonu. Zhoršující se situace mohla také ohrozit těžbu ropy. Nicméně americké ropné společnosti nadále dominovaly v těžbě i vývozu ropy z Libye.

Další zhoršení vztahů přišlo s nástupem **Reagana** do funkce prezidenta USA. Americká CIA (Central Intelligence Agency) přišla s informacemi o hrozbě mezinárodního terorismu. Za sponzory terorismu byly označeny země Libye, Írán a Sýrie. Reagan označoval libyjského vůdce Kaddáfího za „vzteklého psa“, „bláznivého barbara“ a za „nejnebezpečnějšího muže na světě“. Vyloženě ho považoval za symbol zla.

V roce 1981 se tak Libye zařadila na seznam zemí podporujících mezinárodní terorismus. Na teroristické činy mohlo být pohlíženo jako na šíření revoluce, která je určena celému lidstvu. Kaddáfí dokonce zřídil Úřad pro export revoluce. Narušené a nepřátelské vztahy s Egyptem napomohly k jednání a chování Muammara Kaddáfího v podpoře terorismu. Kaddáfí podporoval různé radikální osvobozené a teroristické skupiny. Jednalo se např. o Sinn Fein (Irsko), Irskou republikánskou armádu (IRA), Arménskou tajnou armádu, Frakci Rudé armády v Německu, japonskou Rudou armádu a další. Podporoval také palestinské

¹³⁰ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 142-143

¹³¹ TELIČKA, Marek. *Libye: zlobivé dítě Afriky*. In: *Stoplusjednička.cz* [online]. Poslední změna 2013-04-18. [cit. 2017-04-13]. Dostupné z: <http://www.stoplusjednička.cz/libye-zlobive-ditko-afriky>

radikální skupiny a extrémistické palestinské skupiny, jako Černé září. Teroristické akce byly soustředěny i proti libyjským disidentům, kteří uprchli do zahraničí před režimem džamáhírije. Od poloviny 80. let podpora teroristickým skupinám ze strany Kaddáfího upadala. Roku 1992 dokonce odsoudil činy, které spáchala IRA.

V roce 1983 se situace vystupňovala ve střetnutí USA s Libyí v zálivu Syrta. Konfrontace skončila libyjským neúspěchem. Zhoršené americko-libyjské vztahy narušily jejich vzájemné obchodní styky. USA v roce 1982 zakázaly dovoz libyjské ropy a vývoz do Libye všeho kromě léků a potravin. Jednou z nejdůležitějších akcí prezidenta Reagana byl letecký útok roku 1986.¹³² Američané bombardovali libyjský Tripolis a Bengháží v reakci na útok v Západním Berlíně. Tam došlo 5. dubna k explozi na diskotéce v La Belle a byla zjištěna návaznost na Kaddáfího. Tři lidé byli zabiti a 200 lidí zraněno. Diskotéku navštěvovali právě američtí vojáci, kdy dva z nich zemřeli.¹³³ Tato americká akce však sklidila negativní mezinárodní ohlasy. To přinutilo Reagana k ukončení vojenských akcí proti Libyi.

Po Reaganovi nastoupil do čela USA prezident **George H. Bush**. Kaddáfí začal usilovat o zlepšení vztahů se Spojenými státy. Snahy byly záhy přerušeny, když Američané obvinili Libyi z výroby chemických zbraní. Libye naopak tvrdila, že továrna produkuje léky. Libye měla v tomto sporu podporu od Egypta v čele s prezidentem Mubárakem. Dalším zásahem do americko-libyjských vztahů byla aféra Lockerbie a následné uvalení sankcí OSN.

V prosinci 1988 došlo po výbuchu k pádu letadla PanAm 103 na cestě z Londýna do New Yorku. Trosky letounu se zřítily na oblast Lockerbie ve Skotsku. Událost byla vyšetřována jako teroristický útok, kterým se Libye pomstila USA za odstřelování měst Tripolis a Bengháží. Finálně byli z útoku obviněni dva Libyjci. Kaddáfí však vinu popíral a odmítl vydat podezřelé k soudu, který se měl konat v zahraničí. Reakcí bylo uvalení sankcí na Libyi. Šlo o letecké embargo, zákaz prodeje vojenského materiálu a snížení diplomatického zastoupení. Sankce byly dále zpříšňovány. Od poloviny 90. let se vztahy se západem zlepšovaly. Sankce byly pozastaveny a postupně rušeny. Kaddáfí odsoudil útok z 11. září 2001 a začal spolupracovat v boji proti islamismu a terorismu. Je možné, že jednal ze strachu, že by mohl být svržen. Následným revolucím se však nedalo zabránit.¹³⁴

¹³² GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 144-146

¹³³ ČT24. *Exploze v La Belle - odvetou bylo bombardování Tripolisu a Bengháží* In: *ceskatelevize.cz* [online]. Poslední změna 2011-04-05. [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1274491-exploze-v-la-belle-odvetou-bylo-bombardovani-tripolisu-a-benghazi>

¹³⁴ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 146

4 „Arabské jaro“ a pád Kaddáfího režimu

V této stěžejní kapitole se zaměříme na významný konflikt v libyjských dějinách. Konkrétně na první občanskou válku, která proběhla v roce 2011 a vyústila v pád režimu Muammara Kaddáfího. Nejdříve si vysvětlíme výraz „Arabské jaro“, který se stal všeobecně známým a užívaným. Události s ním spojené válce předcházely. V souvislosti s občanskou válkou v Libyi se budeme věnovat také mezinárodním organizacím a jejich roli ve válce. V souvislosti se zahraniční intervencí a zásahy RB OSN je zde zahrnuta i část týkající se použití donucovacích nástrojů za účelem řešení násilného konfliktu.

4.1 „Arabské jaro“

„Arabské jaro“ je označení pro vlnu revolucí, která se přehnala arabským světem. Tyto arabské revoluce začaly na přelomu let 2010 – 2011 v Severní Africe.¹³⁵ Jejich hlavním cílem byla snaha o nastolení demokratických politických systémů. Revoluce usilovaly o svržení místních autoritářských režimů, které měly být nahrazeny procesem demokratizace státní správy a celkového veřejného života. Davy lidí vyšly do ulic a dožadovaly se svobody. Tato „svoboda“ však nebyla blíže specifikována.

V euroamerické či západní společnosti byly takovéto změny přijímány pozitivně. Někdy až s nepřiměřeným nadšením z představy tzv. „arabského dominového efektu“. Pouze pár odborníků z řad arabistů, historiků, islamologů, religionistů nebo politologů varovalo před ukvapenými závěry a poukazovalo na případné problémy. Demokracie, jak je vnímána v západním prostředí, se nemusí shodovat s demokracií v islámském světě Arabů. Hrozí destabilizace zemí, na jejichž strategickém území leží světové zásoby ropy.

Proces Arabského jara zasáhl jistým způsobem všechny arabské země – Tunisko, Egypt, Libye, Sýrie, Bahrajn, Jemen, Maroko, Alžírsko, Libanon, Jordánsko, Saudská Arábie, Palestina i Irák. Pouze ve dvou z těchto zemí měly revoluce pozitivní výsledek. A to v Egyptě a Tunisku, kde poté došlo k „*plnohodnotným demokratickým volbám do parlamentu, celonárodní volbě prezidenta a plebiscitu o zcela nově sepsané ústavě*“. V mnoha ze zbylých zemí se povstání změnila ve zdlouhavou „občanskou“ válku nebo nějakou další formu násilného řešení. Jde o případy v Libyi, Sýrii, Bahrajnu i Jemenu.¹³⁶

¹³⁵ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 164

¹³⁶ MENDEL, Miloš. *Arabské jaro: historické a kulturní pozadí událostí na Blízkém východě*. Vydání první. Praha: Academia, 2015. 349 stran. ISBN 978-80-200-2474-9., s. 9-13

Dramatické události odstartovaly revoluci v Tunisku. Tato první revoluce je nazývána „jasmínovou revolucí“. Dne 17. prosince 2010 se zde upálil Muhammad al-Bú Azízí. Došlo ke svržení prezidenta a jeho autokratické vlády. Tunisko směřuje úspěšně k demokracii. Další významnou revolucí byla lidová „revoluce 25. ledna“ v Egyptě, kde byl svržen autoritativní režim prezidenta Husního Mubáraka. Mezi revoluce „arabského jara“ se řadí i občanská válka v Libyi, která docílila svržení diktatury Muammara Kaddáfího.¹³⁷

4.2 První občanská válka v Libyi (2011)

Povstání v libyjské Kyrenaice vypuklo spontánně v únoru 2011. Následné události jsou označovány za „revoluci 17. února“. Cílem bylo svrhnout současný režim plukovníka Kaddáfího nesoucí název džamáhíríja a nastolit nový, zcela odlišný politický systém.¹³⁸ Protesty probíhaly v kyrenaických městech al-Bajdá, Darna a Bengeházi a v tripolských městech az-Záwiji a az-Zintánu v oblasti pohoří Džabal Nafúsa již od ledna 2011. 17. únor, jako den protestů a vypuknutí revoluce, byl vyhlášen za „Den libyjského hněvu“.

Za účelem potlačení demonstrací bylo použito střelby. Protestující napadli budovy státních orgánů v Tripolisu. V Bengeházi proběhla 18. února tzv. „První bitva o Bengeházi“, která skončila vítězstvím povstalců. Náhlá změna situace v Libyi překvapila i západní svět. Zprávy o tvrdých postupech proti demonstrantům se šířily do celého světa. Bezpečnostní síly doslova masakrovaly bezbranné libyjské demonstranty. Kaddáfí na svoji obranu tvrdil, že povstalci jsou zapojeni do islamistické sítě Al-Káida.

27. února 2011 byla v Bengeházi jmenována **Prozatímní národní rada (PNR)**¹³⁹, která nyní vystupovala jako „jediný zákonný představitel libyjského lidu a libyjského státu“. Jejím předsedou se stal Mustafá Abd al-Džalíl. Předsedou nové **prozatímní vlády** byl jmenován Dr. Mahmúd Džibríl. Ten ke konci války rezignoval a do jeho funkce byl dosazen Ing. Abd ar-Rahmán al-Kajb. Mezi **povstalci** byli Libyjci z různých sociálních skupin a různého společenského postavení. Zejména se jednalo o učitele, studenty, právníky, ropné dělníky a výjimečně také o policisty či zběhlé vojáky. Část povstalců tvořili rovněž islamisté z Islámské bojové skupiny v Libyi a další brigády. Reprezentativním velitelem povstalců se stal Abd al-Fattáh Júnis al-Ubajdí. Povstalci byli úspěšní a do konce února obsadili celou Kyrenaiku včetně měst Bengeházi, al-Bajdá a Tobrúku. Dále obsadili i významné ropné terminály Ras Lanuf a

¹³⁷ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 164

¹³⁸ MENDEL, Miloš. *Arabské jaro: historické a kulturní pozadí událostí na Blízkém východě*. Vydání první. Praha: Academia, 2015. 349 stran. ISBN 978-80-200-2474-9., s. 224-228

¹³⁹ Setkáváme se také s označením Národní přechodná rada (NTC – National Transitional Council)

Marsa Brega. Z tripolských měst obsadili Misurátu, az-Záwiji, Sabratu a Zuwáru a také oblast v pohoří Džabal Nafúsa mezi az-Zintánem a Nálútem.

Kaddáfího **vládní síly** zaútočily až 6. března. Avšak poměrně rychle dobily zpět obsazenou oblast mezi Záwijou a Zuwárou, oba ropné terminály a 19. března se dostaly až do Benghází. Vzhledem k šířice se informací, že v Libyi dochází ke genocidě a vážnému porušování lidských práv, se o situaci začala zajímat Rada bezpečnosti OSN (RB OSN).¹⁴⁰

4.2.1 Zahraníční vojenská intervence

26. února 2011 se uskutečnilo zasedání RB OSN, která přijala rezoluci č. 1970 o uvalení sankcí a zbrojního embarga na libyjskou džamáhíríju.¹⁴¹ Dále bylo také vybídnuo k vyšetřování masakrů na libyjském území a došlo k zablokování účtů Libye i samotného Kaddáfího. Návrh k zakročení podali Francie, Německo, Spojené státy a Velká Británie. Libyjské povstalce podporoval francouzský filozof Bernard-Henri Lévy, který jim slíbil podporu ze strany Francie v případě ohrožení. Francie v čele s Nicolasem Sarkozym byla první zemí, která uznala novou PNR. Jako další ji uznal Katar. Britský premiér David Cameron jako první navrhl možnost vojenského zásahu.¹⁴²

O týden později 17. března 2011 přijala RB OSN rezoluci č. 1973 o bezletové zóně nad Libyí.¹⁴³ OSN tak umožnila členským státům použít sílu a potřebné prostředky k ochraně civilního obyvatelstva. Kaddáfí zareagoval vyhlášením příměří. Přesto 19. března 2011 státy koalice zahájily vojenskou intervenci v Libyi. Tento mezinárodní vstup byl v mnoha ohledech klíčový. Koalice byla tvořena následujícími státy: Francie, Velká Británie, USA, Itálie, dále Belgie, Dánsko, Kanada, Katar, Norsko, Španělsko, Bulharsko, Jordánsko, Nizozemí, Rumunsko, Řecko, SAE, Švédsko a Turecko. Spojenci vytyčili bezletovou zónu a začali bombardovat libyjské vládní vojenské jednotky. Nejvíce se na intervenci podílela letectva Francie, Itálie, Velké Británie a USA. Cílem vojenské operace byla podpora povstalců ke změně režimu a svržení Muammara Kaddáfího. Během intervence došlo ke změně cíle. Původním

¹⁴⁰ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 164-166

¹⁴¹ Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1970. *Organizace spojených národů*. 2011. Dostupné také z: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1970\(2011\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1970(2011))

¹⁴² GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 166

¹⁴³ Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1973. *Organizace spojených národů*. 2011. Dostupné také z: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1973\(2011\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1973(2011))

cílem dle resoluce č. 1973 byla pouze bezletová zóna a ochrana obyvatelstva, nikoli však svržení dosavadního režimu.¹⁴⁴

Občanská válka v Libyi byla skutečným násilným konfliktem. OSN, respektive RB OSN, ji chtěla určitým způsobem pomoci vyřešit a použila zde donucovacích nástrojů. V případě Libye se jednalo o nástroj embarga, sankce a přímé vojenské intervence. V těchto případech se nepožaduje souhlas aktéra (Kaddáfí) či dotčeného státu (Libye). Tato **strategie donucení** (*enforcement*) se snaží přimět odpůrce zastavit nebo přerušit určité aktivity (boje v občanské válce). Hlavním cílem donucení v Libyi bylo „*odvrácení agrese*“, „*ochrana obyvatelstva před genocidou nebo jinými násilnými činy*“, „*snaha zabránit šíření zbraní do oblastí konfliktu (zbrojní embargo)*“, „*snaha zabránit získávání zdrojů, které umožňují stranám konfliktu vést boje (sankce)*“ a „*vytvoření bezletových zón ve snaze ochránit obyvatelstvo*“.¹⁴⁵

Od 23. března 2011 převzala dohled nad veškerými vojenskými aktivitami v Libyi Severoatlantická aliance (NATO). Operace nesla název Unified Protector. Útoky byly směřovány na strategická centra a bašty Kaddáfího přívrženců. Ale taktéž na samotného vůdce a členy jeho rodiny. I přes zbrojní embargo byly povstalcům dováženy zbraně. Záminkou byla nutná ochrana civilního obyvatelstva. Operace NATO v Libyi byla ukončena 31. října 2011. Tedy až po smrti Kaddáfího. Ten byl zabit 20. října.

27. června 2011 byl vydán mezinárodní zatykač na Muammara Kaddáfího a jeho syna Sajf al-Isláma Kaddáfího za násilné potlačování protestů a zabíjení civilistů.

Povstalci utvořili v květnu 2011 svoji vlastní Libyjskou národní osvobozenou armádu. Tato „povstalecká armáda“ se skládala z jednotlivých milic a nespočtu brigád (např. Zintánská brigáda). Armáda vybojovala mnoho bitev a obsadila významná města a strategické body. To vše za letecké podpory aliance. V této době vznikly v Kyrenaice radikální islamistické jednotky. Povstalecké jednotky a vládní vojska sváděly nelítostné boje. Hlavním střediskem povstalců bylo město a přístav Misuráta.¹⁴⁶

4.3 Pád Kaddáfího režimu

K zásadnímu obratu v občanské válce došlo ve dnech 20. – 28. srpna 2011, kdy proběhla „bitva o Tripolis“. V centru města došlo k povstání. Protestující, za podpory dalších povstalců

¹⁴⁴ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 166

¹⁴⁵ WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2005, 206 s. ISBN 8071783900., s. 154-156

¹⁴⁶ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 167-168

a leteckých útoku NATO, Tripolis dobili. Povstalci obsadili i Kaddáfího sídlo. Ten byl spolu s dalšími členy rodiny nucen Tripolis opustit a uchýlit se v Syrtě. Poté se v okolí města rozpoutaly těžké boje. Bitva o Syrta jako taková začala 15. září s příchodem povstaleckých vojsk z Misuráty. Boje byly dlouhé za ustavičného bombardování města. Poslední útok povstalců proběhl **20. října 2011**. Byl úspěšný a Syrta tak padla do rukou jednotek PNR.

Vůdce Kaddáfí, který se v Syrtě ukrýval, nyní prchal. Kolona vozidel, kterou jel, byla odstřelována letouny NATO a zároveň napadána povstalci. Nakonec byl Kaddáfí zajat členy Brigády al-Ghíran. Byl brutálně zbit, zastřelen a jeho tělo bylo vystaveno na veřejnosti v Misurátě. 25. října 2011 byl pohřben na tajném místě v poušti.¹⁴⁷

Diktátorova smrt však mír do rozvrácené Libye nepřinesla. K nastolení demokratického prozápadního režimu nedošlo. Libye naopak upadla do chaosu a stavu zhrouceného státu.¹⁴⁸

¹⁴⁷ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 168-171

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 181

5 Dezintegrace Libye a současný vývoj

V závěrečné kapitole této kvalifikační práce se budeme zabývat situací v Libyi po pádu a úmrtí Muammara Kaddáfího. Dne 20. října 2011 byl jeho autoritativní režim svržen, ale přerod v demokracii se zde neuskutečnil. V Libyi od roku 2014 probíhá již druhá občanská válka, které se zde také věnujeme. Po revoluci se zde vytvořilo mocenské vakuum. Nyní je ve válce příliš mnoho aktérů na to, aby se jim podařilo dohodnout se na společném postupu. Patová situace přetrvává.

5.1 Mezidobí (říjen 2011 – květen 2014)

Po smrti Muammara Kaddáfího se v Libyi rozpadla státní struktura a řád. S pádem režimu se Libye stala centrem islamistických radikálů a základnou teroristů. Zhoršila se tím tedy i bezpečnostní situace v zemi. Po válce zůstalo na území Libye obrovské množství zbraní, které teď může kdokoli využívat. 11. září 2012 došlo v Bengházi k útoku na americký konzulát, při němž zahynul velvyslanec Christopher Stevens.

23. října 2011 prohlásila PNR Libyi za svobodnou. Nastalo relativně stabilní období a Libye se připravovala na volby. Předsedou prozatímní vlády byl Dr. Mahmúd Džibríl, který odstoupil z funkce, aby mohly proběhnout svobodné volby. Volby do Všeobecného národního kongresu tak proběhly 7. července 2012. Vyhrála Aliance národních sil, druhá byla Strana spravedlnosti a budování a třetí skončila Strana národní fronty. Následně tedy vládnoucí PNR předala moc nově zvolenému kongresu. Novému Všeobecnému národnímu kongresu měl vypršet mandát 7. února 2014, ten si jej však prodloužil až do konce roku. To vyvolalo protesty.

Libye se náhle rozpadla a 25. června 2014 se uskutečnily další volby. Ty již nebyly tak úspěšné a prohloubila se politická krize. Došlo k vytvoření dvojvládí. Nově vytvořená Poslanecká sněmovna se přesunula z bezpečnostních důvodů do Tobrúku. Jejím předsedou byl Aqíla Saláh Ísá. To jest první vláda se sídlem **v Tobrúku**. Tato tobrucká vláda byla mezinárodně uznávaná. Druhá vláda, „nový“ Všeobecný národní kongres, vznikla a sídlila **v Tripolisu**. Vláda si podmanila většinu Tripolska a byla uznána Katarem, Súdánem a Tureckem.

Obsazena byla i další velká města. **Bengházi** bylo ovládnuto Konzultativní radou bengházkých revolucionářů. Šlo o orgán založený **islamistickými milicemi**. Město **Darna** bylo zabráno **Islámským státem (IS)**.

Situace v Libyi je chaotická. O moc zde usiluje mnoho různých uskupení, dvě vlády a radikální Islámský stát. Situace vyústila v další občanskou válku.¹⁴⁹

5.2 Druhá občanská válka v Libyi (2014 – současnost)

Od 16. května 2014 se Libye nachází v druhé občanské válce. Válka vypukla konfliktem v Běnhází, které bylo ovládáno radikály. Proti sílícímu vlivu islamistů, milic a terorismu zde zakročila libyjská národní armáda (LNA) pod vedením **generála Chalífy Haftara**. Tato vojenská operace nese název Operace důstojnost¹⁵⁰ a podle dostupných informací stále úspěšně probíhá. Islamisté zareagovali zahájením Operace libyjský úsvit.¹⁵¹ Snažili se ovládnout Tripolis či Misurátu. Podařilo se jim dobýt mezinárodní letiště v Tripolisu.

V červenci 2014 nechala spousta zemí uzavřít z bezpečnostních důvodů svá velvyslanectví v Tripolisu. Česká republika byla jednou z nich.

V Libyi stále přetrvává dvojvládní a země je rozdělena mezi několik mocenských skupin. Již tak složitou situaci nadále komplikuje silná vlna migrace proudící do Evropy.

Přehled aktérů:

- **Vláda národní jednoty se sídlem v Tripolisu** – Jedná se o mezinárodně uznávanou vládu, v jejímž čele stojí **premiér Fáiz Sarráďž**. Vláda je podporována OSN. Generál Haftar tuto vládu neuznává.
- **Legálně zvolená vláda se sídlem v Tobrúku** – Tato vláda má podporu generála Haftara a jeho LNA
- **Radikální islamistická organizace Islámský stát**
- **Menší skupiny ovládající různé oblasti v zemi**¹⁵²

¹⁴⁹ GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1., s. 181-182

¹⁵⁰ V anglicky psaných zdrojích jako *Operation Dignity*

¹⁵¹ V anglicky psaných zdrojích jako *Libya Dawn*

¹⁵² ČTK. *Libye je pět let po konci občanské války stále v chaosu*. In: *tyden.cz* [online]. Poslední změna 2016-10-18. [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/afrika/libye-je-pet-let-po-konci-obcanske-valky-stale-v-chaosu_401973.html

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo popsat a analyzovat proces dezintegrace v Libyi včetně jeho souvislostí. Cíl této práce byl ve stanoveném rozsahu naplněn.

Věnovali jsme se zde procesu dezintegrace na pozadí dějinných událostí. Důležitý byl především politický vývoj ve 2. pol. 20. stol., kdy libyjským vůdcem byl Muammar Kaddáfí. Dále jsme mohli pozorovat změny ve státě po pádu jeho režimu, kdy se v Libyi objevilo mocenské vakuum a následně jsme se zaměřili na současnou situaci ve zhroutené Libyi.

Tato práce byla rozdělena do pěti kapitol. První kapitola je zaměřena na teoretické aspekty práce. Definovali jsme si zde pojmy stát, suverénní stát, kvazistát, zhroutený stát a teorii dezintegrace státu. Na základě těchto pojmů lze říci, že Libye je kvazistátem i státem zhrouteným.

Druhá kapitola se zabývá politicko-geografickou charakteristikou Libye. Popsali jsme si Libyi z pohledu geografického, demografického, dále na základě náboženství, politického systému a hospodářství. Ze zde doložených informací je patrné, že kmeny a kmenové vazby mezi obyvatelstvem mají stále významnou roli. Důležité je také náboženství islám.

Třetí kapitola nám předkládá historický vývoj Libye od starověku až po diktaturu vůdce Muammara Kaddáfího. Zejména v této části práce lze pozorovat neustálá dělení území na celky a provincie, ale zároveň se setkáváme s myšlenkou panarabismu a jednotného arabského světa. Libye měla jistou dobu federální uspořádání, kdy provincie si ale nebyly rovnocenné. Špatné podmínky ve společnosti mají samozřejmě vliv na náladu a smýšlení místního obyvatelstva.

Čtvrtá kapitola sleduje události „Arabského jara“, s ním spojené první občanské války v Libyi a následný pád autoritářského režimu Muammara Kaddáfího. Nastolení demokracie však nebylo dosaženo.

Závěrečná pátá kapitola je soustředěna na již skutečnou podobu dezintegrace v Libyi a její současný stav. V Libyi v současnosti probíhá již druhá občanská válka. Jsou zde snahy o sjednocení za podpory mezinárodních organizací a zahraničních zásahů. Nová vláda však není zatím zcela efektivní. V Libyi je i nadále dvojvládí doprovázené chaosem. Situace v Libyi není vyřešena.

Seznam použitých zkratek

CAST	The Conflict Assessment System Tool
CIA	Central Intelligence Agency
EAR	Egyptská arabská republika
IRA	Irská republikánská armáda
IS	Islámský stát
LAS	Liga arabských států
LNA	Libyjská národní armáda
NATO	Severoatlantická aliance
OOP	Organizace pro osvobození Palestiny
OPEC	Organizace zemí vyvážejících ropu
OSN	Organizace spojených národů
PNR	Prozatímní národní rada Libye
RB OSN	Rada bezpečnosti Organizace spojených národů
RRV	Rada revolučního velení
SAE	Spojené arabské emiráty
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
USA	Spojené státy americké

Seznam literatury

Prameny a literatura

- BAHBOUH, Charif a Jiří FLEISSIG. *Malá encyklopedie islámu*. Ilustroval Jaroslava BIČOVSKÁ. Praha: Dar Ibn Rushd, 1993, 188 s. ISBN 8090076734.
- BAHBOUH, Charif. *Libye*. Praha: Dar Ibn Rushd, 2004. 48 s., [8] s. barev. obr. příl. ISBN 80-86149-43-9.
- DANKOVIČOVÁ, Inge. *Libye*. Praha: ČTK-Pressfoto, 1980, 142 s.
- GOMBÁR, Eduard. *Dějiny Libye*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, 249 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-363-1.
- GOMBÁR, Eduard. *Dramatický půlměsíc: Sýrie, Libye a Irán v procesu transformace*. Praha: Univerzita Karlova, 2001, 215 s. ISBN 8024603705.
- HAIMZADEH, Patrick. *V srdci Kaddáfího Libye*. V Brně: Jota, 2011. 155 s., [8] s. obr. příl. ISBN 978-80-7217-911-4.
- KADDÁFÍ, Muammar. *Zelená kniha*. Most: Dialog, 1990, 161 s. ISBN 8085194112.
- KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. 5. vyd. Praha: Vyšehrad, 2011. 292 s., [16] s. obr. příl. ISBN 978-80-7021-925-6.
- KROPÁČEK, Luboš. *Islámský fundamentalismus*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1996. 263 s. ISBN 80-7021-168-7.
- Libyjská arabská republika*. Praha: Velvyslanectví Libyjské arabské republiky, [197-?], 100 s.
- MENDEL, Miloš. *Arabské jaro: historické a kulturní pozadí událostí na Blízkém východě*. Vydání první. Praha: Academia, 2015. 349 stran. ISBN 978-80-200-2474-9.
- REEBER, Michel. *Islám*. Vyd. 1. [Praha]: Levné knihy, 2008. 65 s. Malá moderní encyklopedie. ISBN 978-80-7309-499-7.
- RIEGL, Martin. *Proměny politické mapy po roce 1945*. Praha: Grada Publishing, 2013, 238 s. Politologie. ISBN 978-80-247-4111-6.
- SARDAR, Ziauddin a Zafar Abbas MALIK. *Islám*. Přeložil Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál, 2004, 175 s. Seznamte se---. ISBN 8071788821.
- WAIŠOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2005, 206 s. ISBN 8071783900.
- ŽALOUDEK, Karel. *Encyklopedie politiky*. 2. přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Libri, 1999, 359 s. ISBN 8085983753

Elektronické zdroje

Arab League Fast Facts. In: *cnn.com* [online]. Poslední změna 2017-03-26 [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2013/07/30/world/meast/arab-league-fast-facts/>

ČT24. *Exploze v La Belle - odvetou bylo bombardování Tripolisu a Benghází* In: *ceskatelevize.cz* [online]. Poslední změna 2011-04-05. [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1274491-exploze-v-la-belle-odvetou-bylo-bombardovani-tripolisu-a-benghazi>

ČTK. *Libye je pět let po konci občanské války stále v chaosu.* In: *tyden.cz* [online]. Poslední změna 2016-10-18. [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/afrika/libye-je-pet-let-po-konci-obcanske-valky-stale-v-chaosu_401973.html

Emi Koussi Volcano, Chad, North Africa. In: *Earth Observatory, NASA* [online]. Poslední změna 2002-11-11. [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: <https://earthobservatory.nasa.gov/IOTD/view.php?id=3023>

iDnes.cz, ČTK. *Liga arabských států pozastavila členství Sýrie zmítané nepokoji.* In: *iDNES.cz/Zprávy* [online]. Poslední změna 2011-11-12 [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/liga-arabskych-statu-pozastavila-clenstvi-syrii-zmitane-nepokoji-10t-zahranicni.aspx?c=A111112_142912_zahranicni_cem

LANG, Václav. *Liga arabských států.* In: *Novinky.cz* [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <https://tema.novinky.cz/liga-arabskych-statu>

LANG, Václav. *Témata: Muammar Kaddáfí.* In: *Novinky.cz* [online]. [cit. 2017-04-13]. Dostupné z: <https://tema.novinky.cz/muammar-kaddafi>

Libya Population (LIVE). In: *Worldometers* [online]. Poslední změna 2017-03-29. [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: <http://www.worldometers.info/world-population/libya-population/>

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1970. *Organizace spojených národů*. 2011. Dostupné také z: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1970\(2011\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1970(2011))

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1973. *Organizace spojených národů*. 2011. Dostupné také z: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1973\(2011\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1973(2011))

TELIČKA, Marek. *Libye: zlobivé dítě Afriky*. In: *Stoplusjednička.cz* [online]. Poslední změna 2013-04-18. [cit. 2017-04-13]. Dostupné z: <http://www.stoplusjednicka.cz/libye-zlobive-ditko-afriky>

Válka o libyjskou ropu, co bude dál? In: *svobodnenoviny.cz* [online]. Poslední změna 2015-03-13. [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: <http://svobodnenoviny.eu/valka-o-libyjskou-ropu-co-bude-dal/>

Seznam příloh

- 1) Mapa historických území Libye
- 2) Graf růstu počtu obyvatel
- 3) Etnická mapa Libye
- 4) Muammar Kaddáfí
- 5) Mapa občanské války (srpen 2015)

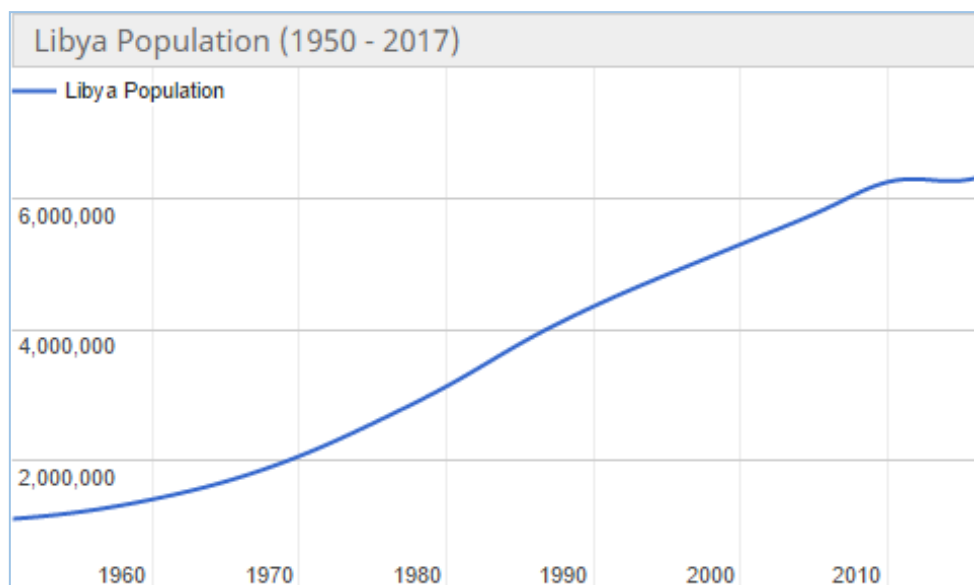
Přílohy

1) Mapa historických území Libye

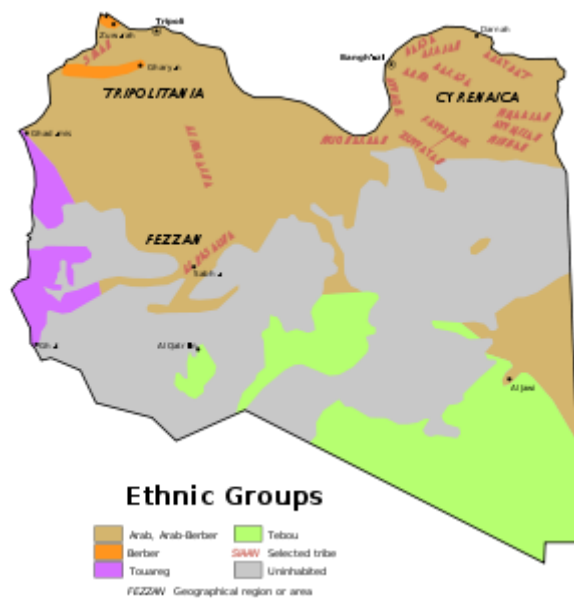
Zdroj: <http://springtimeofnations.blogspot.cz/2013/12/>

2) Graf růstu počtu obyvatel

Zdroj: <http://www.worldometers.info/world-population/libya-population/>

3) Etnická mapa Libye

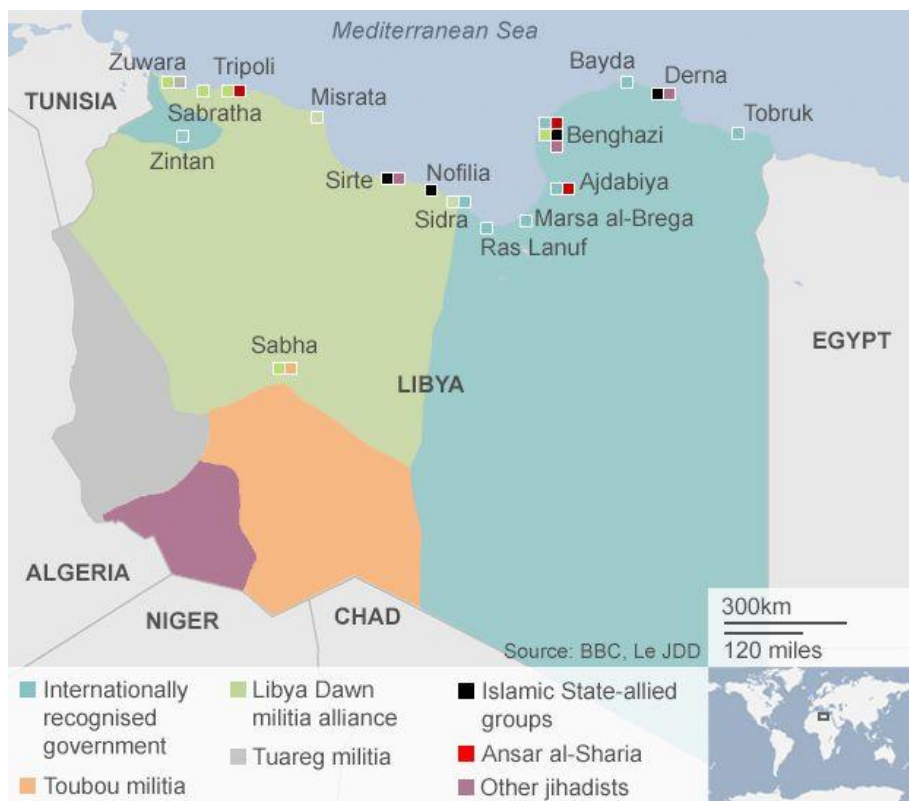
Zdroj: <http://www.globalsecurity.org/military/world/libya/tribes.h>

4) Muammar Kaddáfí

Zdroj: https://cs.wikipedia.org/wiki/Muammar_Kadd%C3%A1f%C3%AD

5) Mapa občanské války (srpen 2015)

Zdroj: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-19744533>

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Klára Gregorová
Katedra:	Společenské vědy
Vedoucí práce:	Mgr. David Hampl, Ph.D.
Rok obhajoby:	2017

Název práce:	Proces dezintegrace Libye a jeho souvislosti
Název v angličtině:	Disintegration process of Libya and its context
Anotace práce:	Cílem bakalářské práce je charakterizovat a analyzovat proces dezintegrace v Libyi a jeho souvislosti. První kapitola se zabývá teoretickými aspekty práce. Druhá se věnuje politicko-geografické charakteristice Libye. Následující kapitola se týká politického vývoje Libye ve 2. pol. 20. stol. Čtvrtá kapitola se zaměřuje na „Arabské jaro“ a pád Kaddáfího režimu. Závěrečná kapitola podává informace o dezintegraci Libye a jejím současném vývoji.
Klíčová slova:	Libye, dezintegrace, rozpad státu, stát, kvazistát, zhroucený stát, revoluce, občanská válka, řád Sanúsíja, džamáhíríja, Zelená kniha, Muammar Kaddáfí, arabské jaro
Anotace v angličtině:	The aim of the bachelor thesis is to characterize and analyse the disintegration process in Libya and its context. The first chapter deals with the thesis's theoretical aspects. The second one is devoted to political and geographic characteristics of Libya. The following chapter involves the political development of Libya in the second half of the twentieth century. The fourth chapter focuses on the Arab Spring and the fall of the Gaddafi regime. The last part gives us information about the Libyan disintegration and its current development.
Klíčová slova v angličtině:	Libya, disintegration, state failure, state, quasi-state, collapsed state, revolution, civil war, Senussi order, Jamahiriya, Green Book, Muammar Gaddafi, Arab Spring
Přílohy vázané v práci:	5
Rozsah práce:	58 stran
Jazyk práce:	čeština